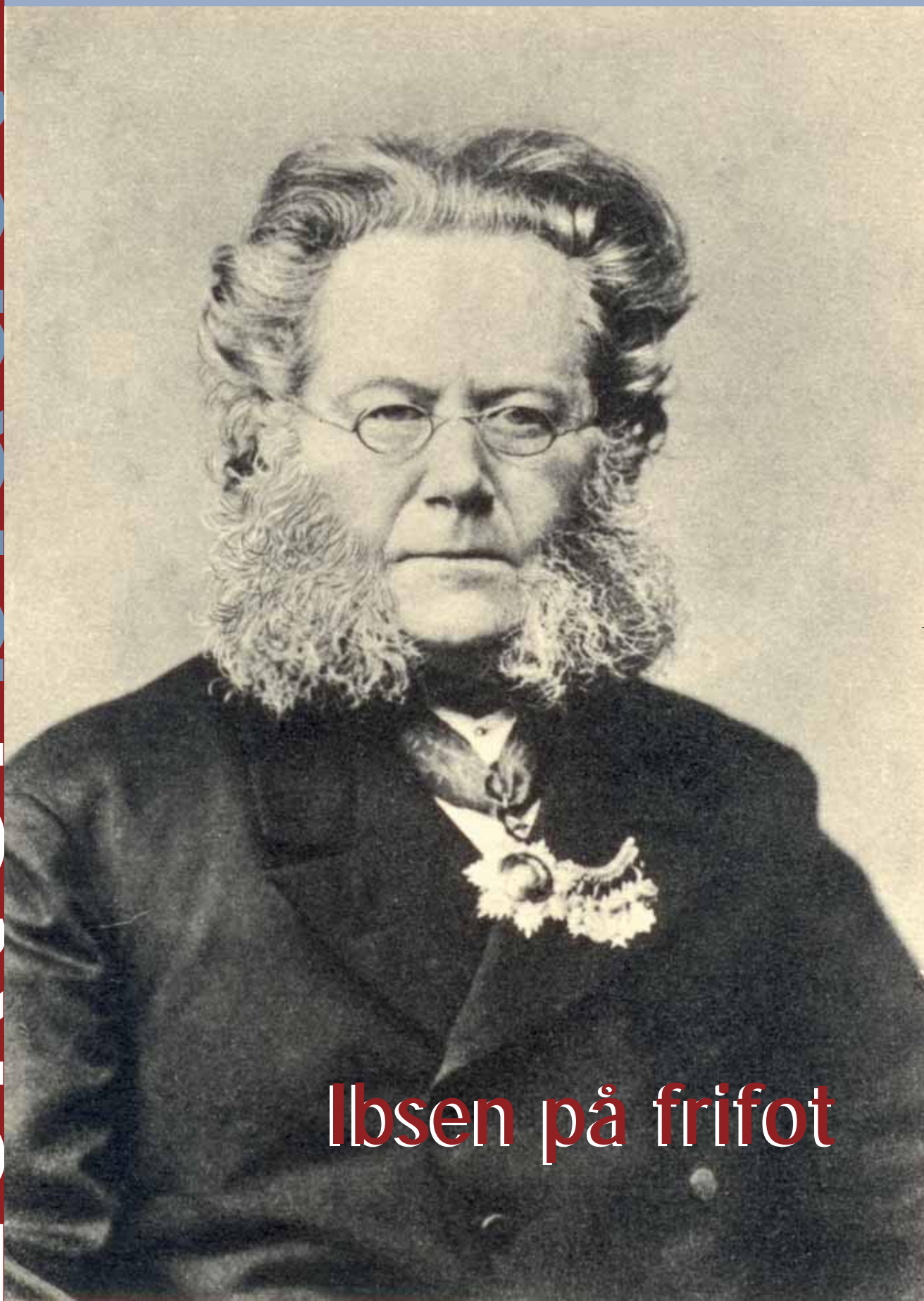

Lektorbladet

Ibsen på frifot

Svein Magne Sirnes
Ansvarlig redaktør

Også skoleeiere må samarbeide!

Lærere blir stadig oppfordret til å samarbeide mer, men hvordan er det med samarbeidet på skoleeiersiden? Om for eksempel en så sentral oppgave som utlysning av ledige stillinger og tilsetning?

For noen tiår siden var det Kirke- og undervisningsdepartementet som tilsatte undervisningspersonale i landets gymnas. Da fylkeskommunen overtok som eier, hadde man i noen år fellesutlysninger både om høsten og våren, men denne praksisen ble det etter hvert slutt på.

Det kan ikke være tvil om at fellesutlysninger er en stor fordel for søkere. Det finnes mange eksempler på at folk har takket ja til en stilling, for så å oppleve noen uker senere at en annen skole i en del av landet hvor en heller ville ha jobbet, utlyste en stilling med samme fagkombinasjon.

I mange år forlangte kommuner og fylkeskommuner at søknader skulle skrives på et bestemt søknadsskjema, men i dag er det mer vanlig å be om søkerens CV.

Noen fylker sier rett ut at søkerne kun må ta med utdanning og praksis, ikke andre opplysninger, ettersom man for å spare tid lar utvidet søkerliste (som hver søker har krav på å få tilsendt) være en fotokopi av søkerens innsendte CV-er. Men er ikke f.eks. tillitsvern, utenlandsopphold og faglig-pedagogisk arbeid som læreplan- og læremiddelutvikling relevant når en søkers kvalifikasjoner skal vurderes?

Mange kommuner og fylkeskommuner har i de siste årene gått over til elektroniske søknadsskjemaer, noe som en skulle tro ville effektivisere arbeidet for

dem som søker stillinger ved ulike skoler. Men det er et stort minus ved disse skjemaene at søkere må skrive inn alle opplysninger (utdanning, praksis osv.) hver bidige gang de ønsker å søke på en stilling – og det er et tidkrevende arbeid.

En annen ulempe med noen av de elektroniske søknadsskjemaene er at man må angi datoene for når en utdanning ble påbegynt og avsluttet. For folk med universitetsutdanning har aldri den eksakte datoen spilt noen rolle – det har vært nok å oppgi semester/år for studiestart og eksamen. Mange elektroniske søknader forlanger en eksakt dato. Etterkommer en ikke det kravet, får en ikke fortsette.

Det er også en svakhet ved de elektroniske søknadsskjemaene at søkerne bes oppgi og dokumentere vektall på de fagenhetene de har. De som fikk sin utdanning ved f.eks. et historisk-filosofisk eller samfunnsvitenskapelig fakultet i 1970-årene, fikk ikke angitt vektall på sine vitnemål. Kun realistene opererte med den slags.

De som har hele (eller deler av) utdanningen fra utlandet, møter også på problemer ved utfylling av slike skjemaer.

Og hva med annen faglig relatert virksomhet som en søker kan dokumentere – som utgivelse av læremidler og lignende? Heller ikke det er det plass til på slike skjemaer.

Vår oppfordring til våre arbeidsgivere er å samarbeide mer når det gjelder utlysninger og å utvikle et elektronisk søknadsskjema som er mer brukervennlig enn de som foreligger i dag. Det må være en oppgave som KS bør kunne ta fatt i!

► Hans-Wilhelm Steinfeld er gjest i Lektorbladet.

► Siri Meyer lar Henrik Ibsen gå nye veier.

Leder

Også skoleiere må samarbeide! . . . . . s. 2

Apropos

Bedre arbeidsgiverpolitikk i offentlig sektor? . . . . . s. 3

Gjest i Lektorbladet

Narsissismen og kunnskapskrisen . . . . . s. 6

Intervjuet

– Vi trenger faglig kompetanse i skolen! . . . . . s. 9

Kommentar

Reform av allmennlærerutdanningen
– en utfordring for universitetene? . . . . . s. 11

Aktuelt

Norsk nettsted vekker internasjonal oppmerksomhet . . . . . s. 12

Kva er Open Access? . . . . . s. 14

– Først lokal læreplan, deretter valg av lærebøker
– ikke omvendt! . . . . . s. 15

John Kenneth Galbraith (1908 – 2006) . . . . . s. 16

Ny norsk forening for britisk politikk og samfunnsliv . . . . . s. 17

Innlegg

Trenger skolen "hobbylærere"? . . . . . s. 18

Lærertilpasning som læringsstrategi . . . . . s. 19

Et cetera

SkoleArena, tilsetning i Oslo-skolen, friskoler, klage på sensuren s. 21

Synspunkt

Dagens mediebilde . . . . . s. 23

Nytt om bøker

"Ibsen på frifot" . . . . . s. 25

"Læreren som elsket å undervise" . . . . . s. 28

"Lærer Lingaas vender tilbake" . . . . . s. 29

Nytt fra NLL

NLL ansetter juridisk rådgiver . . . . . s. 30

Kurs i regi av Deutsche Auslandsgesellschaft . . . . . s. 30

Forside: Foto av Henrik Ibsen, laget av Franz Hanfstängel, 1878.

LEKTORBLADET

Magasin for fag,
skole og utdanning
Utgitt av Norsk Lektorlag
Nr. 5 - okt./nov. 2006 • 5. årgang
ISSN: 1503 – 027X

Keyzers gate 5, 0165 Oslo
Tlf.: 23327994
Faks: 23327990
E-post:
lektorbladet@norsklektorlag.no

Ansvarlig redaktør:
Svein Magne Sirnes
Tlf.: 48263310

Årsabonnement: kr. 280,-

Annonser:

Marit Sola
Cox Bergen AS
C. Sundts gate 51, 5004 Bergen
Tlf.: 55540800
Faks: 55540840
E-post: marit.sola@cox.no

Design & trykk:

Flisa Trykkeri AS
ane.marte@flisatrykkeri.no
www.flisatrykkeri.no

Utgivelsesplan høsten 2006:
15/12.

Materiellfrist: 1 måned før
utgivelsesdato

Redaksjonen av dette nummer avsluttet
01.10.2006

Bedre arbeidsgiverpolitikk i offentlig sektor?

Av Gro Elisabeth Paulsen, leder av Norsk Lektorlag

For arbeidstakere i kommuner og fylkeskommuner kan oppstyret rundt IA-avtalen muligens føre til en bedre arbeidsgiverpolitikk, skriver Gro Elisabeth Paulsen og minner om at arbeidsgiver ifølge gjeldende tariffavtale nå skal utarbeide "arbeidsplan for den enkelte med grunnlag i tildelte arbeidsoppgaver".

IA-avtalen

Denne sommeren ble avsluttet med oppstyret omkring Regjeringens håndtering av IA-avtalen. I slutten av august kom som kjent meldingen om at sykefraværet i stats- og kommunesektoren øker, mens sykefraværet i privat sektor er på vei ned. I begynnelsen av september kom så den uventede meldingen om at Regjeringen ville bryte samarbeidsavtalen med LO, YS, UNIO, UHO og Akademikerne. Det politiske spillet som fulgte, er kjent for de fleste og skal ikke kommenteres her. Debatten er imidlertid viktig fordi den fører til økt bevissthet om at det er langtidssykefraværet som stadig øker, og aller mest innen offentlig sektor. Innenfor offentlig sektor er det

igjen innen helse- og utdanningssektoren man finne den verste statistikken.

Regjeringen ønsket med sitt forslag å la arbeidsgiverne bære deler av sykelønnsutgiftene for på den måten å presse arbeidsgiverne til å gjøre mer for å forebygge sykdom og førtidspensjonering. Det er et paradoks at staten må bruke økonomisk tvang overfor seg selv og kommunene for å få til en endret arbeidsgiverpolitikk. "Dette er en bombe for kommunesektoren", uttalte direktør Bjørn Gudbjørgrud i kommunenes interesseorganisasjon KS til Dagsavisen. I KS satte man umiddelbart i gang kalkulatorene: "For kommunene vil endringene i sykelønnsordningen bety opp til

750 millioner kroner i økte utgifter. Samtidig vet vi at det neste år blir flere eldre og unge i kommunene, noe som øker utgiftene med nær to milliarder. Dermed er hele det varslede løftet fra Regjeringen på opp mot 2,5 milliarder kroner spist opp i og med endringene i sykelønna" – alt ifølge Gudbjørgrud.

Bedre arbeidsgiverpolitikk i det offentlige?

For arbeidstakere i kommuner og fylkeskommuner kan oppstyret rundt denne saken muligens føre til en bedre arbeidsgiverpolitikk. Ikke minst innenfor skoleverket kan det gjøres mye for å forebygge sykdom knyttet til utbrenthet og slitasje og til å motivere for å stå lengst mulig i arbeid. På hver

skole skal arbeidsgiver nå, ifølge gjeldende tariffavtale, ha utarbeidet "arbeidsplan for den enkelte med grunnlag i tildelte arbeidsoppgaver". Dette skal ifølge avtalen "gjøres etter samtale med arbeidstaker", som også, hvis han eller hun ønsker det, "kan la seg bistå av sin tillitsvalgte". I den forbindelse er det grunn til å minne om at Hovedtariffavtalens punkt 3.2.3 sier at arbeidsgiver "skal utvikle virkemidler for å motivere arbeidstakere til å stå lenger i arbeid". Tariffavtalen nevner flere mulige virkemidler som tilpasset arbeidstid, tilrettelegging av arbeidsoppgaver, tjenestefri med lønn, kronetillegg og kontantutbetalinger. Dette kommer i tillegg til det seniorpolitiske tiltaket som er nedfelt i særavtalen for undervisningspersonalet, og som gir rett til redusert årsrammen for undervisning med inntil 5,8 % og 12,5 % fra skoleårets begynnelse det kalenderåret man fyller hhv. 55 år og 60 år. Det er også viktig å merke seg at særavtalen nevner uttrykkelig at den tiden som omfordeles nær man får færre undervisningstimer, "forutsettes å lette den enkelte lærers arbeidssituasjon".

Etterutdanning og egenutvikling

Disse tiltakene er tariffestede seniortiltak, men forebygging av sykdom må selvsagt gjelde for alle aldersgrupper, og vil ikke bare dreie seg om å lette arbeidet. For akademisk arbeidskraft er mulighet til etterutdanning og egenut-

vikling svært viktig for motivasjon og arbeidsglede. Regjeringens varslede satsing på etter- og videreutdanning av lærere kan dermed bidra både til kompetanseheving og til å motivere flere til å ikke ville førtidspensjonere seg. Både yngre og eldre tar med glede imot de utfordringer og anstrengelser det krever å lære noe nytt. På KS' nettsider brukes begrepet Livsfasepolitikk. Det er verdt å merke seg hva KS skriver: "Ferske tall

fra kommunesektoren viser imidlertid at en 50-årig arbeidstaker kan forventes å stå i jobben langt flere år enn en arbeidstaker under 30 år. Arbeidsgiver kan dermed vente en minst like god og lang avkastning ved å investere i en seniors kompetanse som i en junior."

Coro Elisabeth Paulsen

Skole- og studiereiser

I Sabra Tours har vi spesialisert oss på turprogram for skole- og studieturer

Våre mest populære reisemål er:

- ✓ London, Brighton, Bournemouth, York og Whitley Bay
- ✓ Edinburgh og Aberdeen ✓ Dublin og Galway
- ✓ Paris ✓ Roma, Firenze og Garda ✓ Praha
- ✓ Budapest ✓ Tallinn ✓ Island ✓ Israel ✓ USA

Ta kontakt med Rolf eller Asbjørn på telefon 69 83 30 80, faks 69 83 30 81 eller e-post: sabratours@sabratours.no.

Besøksadr: Torggt 3, 0181 Oslo
Postadr: Pb. 8897 Youngstorget 0028 Oslo
Tlf: 69 83 30 80 Fax: 69 83 30 81
E-post: sabratours@sabratours.no

I oktober skiftet våre hjemmesider layout, som nå er tilpasset øvrig informasjonsmateriell fra Norsk Lektorlag

– Målet er å videreutvikle bruken av passordbeskyttede områder på våre hjemmesider for medlemmer og tillitsvalgte på ulike nivåer. Dermed vil informasjonen være oppdatert til enhver tid, noe som er en stor fordel, opplyser generalsekretær Otto Kristiansen, som har ledet arbeidet med omleggingen. Samtidig avvikles NLLs rom på ClassFronter ("Lektorenes hus"). De passordbeskyttede områdene vil overta den funksjonen ClassFronter hadde.

Det er mange gode grunner til å bli medlem av Norsk Lektorlag. Vi organiserer akademikere i mange yrker.

Hans-Wilhelm Steinfeld (f. 1951) regnes som en av NRKs dyktigste medarbeidere og er internasjonalt anerkjent som ekspert på øst-europeisk politikk og samfunnsliv. Han ble cand. philol. i 1977 (russisk, samfunnskunnskap og historie hovedfag). Steinfeld, som har utgitt en lang rekke bøker, begynte sin enestående journalistkarriere i NRK Dagsrevyen i 1976. Bildet viser Steinfeld foran Alma Mater, Lomonosov-universitetet i Moskva, hvor han var hovedfagsstipendiat i historie i 1975.

Narsissismen og kunnskapskrisen

Av journalist cand. philol. Hans-Wilhelm Steinfeld

Pedagogikken kan synes som om den gikk inn i forlystelsesmodus for lenge siden. Du lærer ikke russisk uten pugg! Det er noe dialektisk selvhøvelende ved den norske diskurs om kunnskap: "Det som ikke bør være, er ikke!" skriver Hans-Wilhelm Steinfeld.

Moralfilosofen Harald Ofstad lanserte begrepet "vår forakt for svakhet". Når utdannede allmennlærere ser blodtåken på grunn av en annengradsligning og laudable cand.polit.-er fra UiO ikke gjenkjenner Karl Marx, arbeider det seg fram en mistanke om at en forakt for kunnskap rår. Narsissisme er blitt understrømmingen i europeisk kultur. Det er løpetid for de selvopptatte – essensiell kunnskap klarer de seg uten, og forakter behovet for slikt.

Rekrutteringssvikt

Norsk Hydro kjøpte 300 000 sivilingeniørtimer for å utvikle Ormen Lange-teknologien – i India! Vårt gamle arvesølv på NTH og SINTEF ble for spedt. Realistene har advart mot rekrutteringssvikt i mange, mange år her til lands. Statene i den gamle Østblokken er realfagsgiganter både absolutt og i forhold til Norge. Russernes og ungarenes matematikktradisjon gir dem et nytt, velfortjent forsprang etter et helt, samt et halvt bortkastet århundre, respektive. Ingen by har levert flere nobelprisvinnere i fysikk enn Budapest.

Av de fem som utviklet USAs atom-bombe, kom tre derfra: Edward Teller, Jenö Wiegler og Leo Szillard: "Hadde det ikke vært for sinken Robert Oppenheimer, kunne Manhattan-gruppen hatt ungarsk som arbeidsspråk!", fleipet avdøde kjemiprofessor Tibor Blicke ved Veszprem Universitet. (Han skånet Fermi for ironien sin.) De unge, sultne generasjoner i Kina, India og Sørøst-Asia kan ikke velge bort det andre fremmedspråket i ungdomskolen og matematikk! De gjør det heller ikke, i motsetning til norske elever.

Annet fremmedspråk

I april 2003 fortalte jeg daværende statsråd Kristin Clemet på et flysete ved siden av meg fra Bodø til Oslo at eksamen i annet fremmedspråk i ungdomsskolen ikke lenger gav poeng til videregående skole, mens heimkunnskap gav! Byråkratene hadde ikke påpekt dette for henne, men hun gjorde noe med det. Når andre fremmedspråk atter en gang devalueres ved ikke å skulle akkumulere

poeng, har Øystein Djupedal antakelig ikke forstått at globaliseringens smøringsolje er filologi! NHO klager over at norsk næringsliv taper kontrakter eller får feilleveranser på grunn av dårlig engelsk på den norske siden. Hva da med tysk?

Som sjef for Dagsrevyen i annen halvdel av 1990-årene opplevde jeg å jobb-intervjue en laudabel cand.polit. som ikke gjenkjente Karl Marx! Det kan være vanskelig å beskrive en elefant, men fint hvis du gjenkjenner én, trøstet jeg vedkommende med. Da jeg som gammel hovedfagshistoriker gav en mastergradstudent forut for "prøveforelesning" en gjennomgang av den kalde krigen, hadde vedkommende hørt om Prahavåren anno 1968, men forbandt ingenting med navnet Alexander Dubcek.

"Tsunamibølgen av kritikk" mot læreplanen for historiefaget i fjor viser en farlig tendens på sentralt hold: kombinasjonen av dumskap og arroganse. Det blir for mye "leik, tjo og hei" av typen "lag et visuelt prosjekt av Middelalderen". Les heller Sverre Steen og Knut Helle!

Siden Berlinmurens fall er det uomstridt fortsatt en økonomisk Berlinmur gjennom Europa. Velstandsutjevningen mellom Øst- og Vest-Europa har blitt et internt EU-spørsmål. Det er skrevet like lite teori om dette som om hvordan en supermakt som USSR skulle nedrustes!

Utjevningsprosessen har ikke kommet lenger i Norge enn til polske håndverkere. Til Israel kom en armada av unge "live-science"-kandidater blant 1,3 millioner innvandrere fra den tidligere Sovjetunionen etter 1992. Gjennom et program med teknologi-kuvøser førte dette til en utstyrseksplasjon med videre "eksport" av hjernekraft fra vesle Israel til Silicon Valley (jf. Internasjonal Politikk nr. 2, 2004). Gudbedre, Israel fikk jo også 5000 symfonikere samtidig...

"Det er typisk norsk å være god!"
I EU-byråkratiet får omtrent ikke ung-

dommer en jobb uten å kunne to-tre fremmedspråk. Snart gjør de velutdannede, språkmektige og sultne fra øst seg gjeldende som annet enn svartarbeidende malere og jordbærplukkere. Vi har empiri på hvor gode de er også her til lands: Det medisinske fakultet ved Universitetet i Oslo startet tidlig på 1990-tallet et program for å bidra til å demme opp for hjerneflukt fra russisk medisin. For en billig, norsk penge ble et tiltalls unge stipendiater innenfor gen- og molekylærbiologi plukket ut av en norsk, russisktalende medisinprofessor, Sjur Olsnes. De fikk et år for å få publisert en vitenskaplig artikkel internasjonalt, på vegne av UiO. Rektor Lucy Smith sa under Kongens besøk i Moskva i 1998 at dette "Moskvasenteret" som ligger ved Rikshospitalet i Oslo, var den mest vellykkede satsing som Universitetet i Oslo hadde gjort noensinne. Over en tiårsperiode publiserte vel de russiske ungdommene mer enn den samlede norske legestand internasjonalt. Og det var før Sudbø-saken! Det er slikt som setter uttalelsen fra OL i 1994 til statsminister og legen Gro Harlem Brundtland i perspektiv: "Det er typisk norsk å være god!"

Kunnskapsindustri

I to tiår har våre politiske ledere uttrykt håp om at kunnskapsindustrien skal dra Norges BNP videre når oljealderen omsider går mot sin slutt. Per i dag er det fristende å spørre om det er fotomodellene og kosmetologene som skal drifte "Snøhvitfeltet" i fravær av norsk realfagskompetanse. Strømmen går om 1,5 år i region Midt-Norge. På Norges Handelshøyskoles vårkonferanse i Bergen i mai talte departementsråden fra Olje- og energidepartementet først om langsiktigheten i Norges energipolitiske tenkning. Da undertegnede spurte om det varslede sivilisasjonssammenbrudd i form av strømkrise i Midt-Norge vinteren 2007/2008 speiler den selvsamme langsiktigheten, ble det et muntert rabalder. (Ikke så helt ulikt stemningen i en av verdens beste, litterære tekster, den om "Keiserens nye klær".)

Det er noe dialektisk selvhenførende ved den norske diskurs om kunnskap:

”Det som ikke bør være, er ikke!” Helsedirektør Lars E. Hansen har lenge slått fast at vi forlenget levealderen med 10 år fra 1945 til i dag. Det betyr at vi har tre ganger flere pleietrengende i Norge nå enn i 1970. Og fram til 2009 må arme Åslaug Haga skaffe 10 000 utdannede til eldreomsorgen i et land med manko på arbeidskraft. Og så er det noen som tør pipe om østeuropeisk arbeidskraft? Selvhentførelsen er som en lignelse fra Romerrikets nedgangstider.

Forlystelsesmodus

Tale om kunnskapsløft høyt og lavt kan gi inntrykk av å være en retorisk vekstnæring. Universitetsreformen var tuftet på å få studentene til å lese 30 timers uke. De leser 1/3 mindre. Der cand.mag.-graden var to mellomfag og ett grunnfag (= 4,5 år), er BA-graden på 3 år. Analogt hadde embetseksamen av høyere grad (som cand.philol.-eksamen) en stipulert studietid på i alt 6-7 år, der mastergraden nå er på 5. Vi lar vår ungdom svekke sin realitetorientering. Det skjer ved at vi lar dem velge bort alt som ikke ”passer” personligheten deres. Pedagogikken kan synes som om den

gikk inn i forlystelsesmodus for lenge siden. Du lærer ikke russisk uten pugg! Virkelighetsbristen vil få en bråstopp når arbeidsmarkedet for kunnskapsarbeidere blir ytterligere internasjonalsert. Og i Norge er vi knapt i gang med den prosessen.

Som et malapropos tror jeg vi 68-ere som rekordsettere i familieoppløsning var motivert av svart skilsmissemotivitet da vi skulle oppdra våre unger. Så vi fortalte dem at de var en unik gave – hver især – til hele menneskeheten, for å sette det litt på spissen! Fordi vi ble så rike på olje, kunne vi bakke opp vårt velmenende tøv med lommepenger. Deretter gjør både norsk og vesteuropeisk ungdom den brøleren at de tror på foreldrenes retorikk! Inntil de dankes ut av mye flinkere, høyt utdannet ungdom med betydelig større sult på det bedre liv som våre unger fikk givendes. Og de kommer utenfra vår euroatlantiske kulturkrets. Hvis Norge kommer med på utviklingen av verdens største gassfelt Stockmann i Barentshavet, så skjer det fordi indiske sivilingeniører jobbet 300 000 timer for Norsk Hydros oljepenger.

Og da har vi flaks! For neste gang oppdager en russisk oligark at han kan kjøpe de timene selv i India om det skulle trenge i neste energiveikryss.

Nyliberalismen

Det er lett å se temaet for denne artikkelen i lys av nyliberalismen, der alt måles i penger. Vi betaler oss fri fra kunnskapstilegnelse, legger pugget til side og utreder oss bort fra en uhyggelig sannhet om at vi sakter farlig akterut i kunnskapsproduksjon som teller ut fra reale no-nonsense-kriterier. Når en distrikthøyskole åpner masterstudium i eventsorganisering, er det altfor få som blir hørt når de spør om mon det er veien å gå. Etter mange år med en distrikthøyskole på Lillehammer med reiselivslinje, viser markedsundersøkelser at danskene fortsatt kjeder livet av seg på ferie i Norge – trass i flott natur. Avkledd oljepengene er jeg redd Norge kører opp etter overraskende land i Europa på mang en sektor, og da unntar jeg ikke beherskelsen av eget morsmål blant parametrene. Imens roper fjellene selv fortsatt høyt hurra.

NYTT, GRATIS NYNORSKKURS: På nynorsk

www.nynorsksenteret.no/kurs/

Nynorsksenteret kan no tilby eit nytt, gratis nettkurs om tekst og tekstgrammatikk med utgangspunkt i nynorske tekstar. Kurset nyttar både skriftleg, munnleg og samansett tekst som eit grunnlag for å lære om det nynorske formverket. Det gjev òg ei enkel innføring i teksttypar og sjangrar, med døme frå moderne nynorsk skjønnlitteratur og sakprosa.

Elevane skal kunne

- «lese og skrive tekster i ulike sjangere, både skjønnlitterære og sakspreget på bokmål og nynorsk»
- «vise hvordan tekster i ulike sjangere kan bygges opp på ulike måter»
- «vurdere egne tekster og egen skriveutvikling ved hjelp av kunnskap om språk og tekst»

(Frå «Kompetansemål etter 10. årstrinn,» Læreplan i norsk)

Nynorsksenteret har med dette nettkurset lagt til rette for å kunne hjelpe skulen med å realisere kompetansemåla etter 10. årstrinn (jf. sitat), men kurset kan også vere eit differensieringstilbod på andre klassetrinn. Både elevar med nynorsk som sidemål og hovudmål kan ha nytte av kurset. Du finn kurset på <http://www.nynorsksenteret.no/kurs/>

Har du sjekket dine medlemsfordeler?
Ring oss på telefon 04700 eller
se www.medlemsradgiveren.no

DnB NOR

Lektorbladets spalter er
åpne for innlegg, artikler
og kronikker om fag,
skole og utdanning.

lektorbladet@norskulektorlag.no

Kristin Clemet, ny leder for Civita:

– Vi trenger faglig kompetanse i skolen!

Tidligere utdannings- og forskningsminister Kristin Clemet tiltrådte i september som leder for tenketanken Civita. Vi spurte henne om det er noe hun ville ha gjort annerledes hvis hun i dag ble kunnskapsminister.

 Svein Magne Sirnes
lektorbladet@norskuleforlag.no

– Ja, det er det sikkert. Alle lærer noe hele tiden. Noe av det viktigste jeg ville gjort hvis jeg hadde begynt en gang til, ville være å finne måter å kommunisere bedre med skole-Norge på. Skolen er en meget stor, fragmentert og mangfoldig "organisasjon", og det er ingen klare kommunikasjonslinjer mellom for eksempel statsråd, skoler og lærere. Informasjonen er ofte ikke god nok på den enkelte skole.

– Hva er forskjellen mellom din og den rødgrønne regjeringens skolepolitikk?

– Forskjellene er langt mindre enn de rødgrønne og særlig SV sa før valget i fjor. De gjennomfører nå Kunnskapsløftet omtrent som planlagt, stikk i strid med hva de sa. Det er gjennomført noen endringer i læreplanene, men de er mye mer beskjedne enn varslet på forhånd. Men sær-

Kristin Clemet var utdannings- og forskningsminister fra 2001-05. Tidligere har hun vært viseadministrerende direktør i NHO, arbeids- og administrasjonsminister og stortingsrepresentant. Hun har også vært redaktør i Tidens Tegn, personlig sekretær i Industridepartementet og personlig sekretær ved Statsministerens kontor. Kristin Clemet er utdannet siviløkonom.

lig på tre områder er det skjedd noen beklagelige endringer: 2. fremmedspråk blir likevel ikke obligatorisk, noe som er veldig

synd. Norge blir nemlig stående som ett av meget få land med svak kompetanse i fremmedspråk.

I tillegg skal alle som har gjennomført 13 års skolegang, "få" studiekompetanse. Det er et horribelt forslag, og jeg har vanskelig for å tro at det blir gjennomført. Dessuten blir www.skoleporten.no gradvis lukket – og det blir mindre åpenhet om skolen.

Men det er rart å se en SV-statsråd gjøre så mye som er i strid med hans eget program. Jeg lurer ofte på om han har forandret mening, om han gjør og sier masse han ikke mener – eller om han ikke mener noe så sterkt. Jeg synes det må være veldig vanskelig å gjøre så mye som er i strid med egen overbevisning. Hvordan er det for eksempel da med engasjementet?

– Du tok initiativet til Kunnskapsløftet. Har du tro på at reformen vil bli det løftet den var tiltenkt?

– Jeg håper det, men vi har ingen garantier. Noe av det som bekymrer meg mest nå, er rapportene om manglende kompetanseutvikling for lærerne i mange kommuner og fylker. Vi foreslo å bevilge masse penger til dette, og i mange kommuner og fylker fungerer det bra, men ikke overalt. Jeg mener statsråden må ta et ansvar for å sørge for at alle lærere som trenger det, får faglig påfyll. Reformen kan ikke lykkes uten faglig kompetente lærere og lektorer.

– Mange vil ha femårig allmennlærerutdanning. Men er det også behov for å utvide lektorutdanningen, som jo ble femårig ved Kvalitetsreformen?

– De fleste utdanninger på universitetet er jo nå tre + to år. Jeg har ikke grunnlag for å si at dette ikke er tilstrekkelig for en lektorutdanning. Jeg er åpen for å vurdere en forlenging av lærerutdanningen, men det er som i skolen: Det er ikke noen vits i å forlenge skoletiden hvis utdanningen ikke har et kvalitativt godt innhold. Tomme timer trengs ikke – det bidrar bare til å redusere respekten for utdanningen enda mer. Og som vi vet: Evalueringen av lærerutdanningen er ikke særlig god.

– Noen hevder at skoleeiere kjører egne

løp, ofte på tvers av nasjonale føringer.

– Det er kanskje litt drøyt sagt, men det er helt sikkert at det er ulik kompetanse i kommunene. Noen har mye kompetanse og engasjement for skolen – andre kommuner har det ikke. Det er bekymringsfullt og bør være et tema både for departementet og KS.

– Professor Peder Haug ved Høgskulen i Volda sier i et intervju med *Sunnmørsposten* at "lærere unngår å stryke studenter fordi høgskulene taper penger på det". Han fortsetter: "Vi har fått dei same problema som innan helsevesenet. Sjukehusa opererer dei pasientane dei tener mest på. I høgskulesystemet unngår lærere å stryke studenter fordi avdelinga forelesaren jobbar på, får reduserte løyvingar proporsjonalt med kor mange studenter som blir strokne. Kombinert med at det ikkje lenger er krav om eksterne sensorar til eksamen er utviklinga svært så urovekkjande."

– Peder Haug har sagt dette før, og det er flere ting å si om det. For det første: All slik kritikk og slike påstander må selvsagt tas alvorlig. I forbindelse med evalueringen av Kvalitetsreformen og finansieringssystemet må man også se på slike ting. Dersom det trengs justeringer i reformen eller finansieringssystemet, må man vurdere det. For det andre: Alle undersøkelser som ble gjort før jeg gikk av (og det jeg har sett av undersøkelser etter at jeg gikk av), kan ikke bekrefte at Haug har rett. Det er altså så langt, og så vidt jeg vet, en påstand. For det tredje: Alle finansieringssystemer i offentlig sektor gir incentiver til en viss atferd. Det er veldig vanskelig å konstruere systemer som ikke også kan gi incentiver til en ikke ønskelig atferd. Eksempel: Før fikk universitets- og høyskolesektoren betalt for hver student som betalte semesterkort – men det var ingen incentiver i systemet til å følge opp studentene og sørge for at de lærte noe og tok eksamen. Det klaget i hvert fall studentene på, og derfor har de også støttet innføringen av Kvalitetsreformen. Nå har vi fått et system som skal gi incentiver til å lære studentene noe og sørge for at de tar eksa-

men, og nå klager altså noen av lærerne, slik som Peder Haug. Dessverre finnes det neppe et 100 pst. perfekt system, man må simpelthen lete etter det best mulige – der fellesinteressen blir best mulig ivaretatt. De fleste land i Europa har nå innført delvis incentivbaserte finansieringssystemer. Innslaget av slike incentiver er ikke spesielt høyt i Norge.

– Forskningsorganisasjonen FAFO har undersøkt gjennomføringen av Kunnskapsløftet og konkluderer med at lærerne i liten grad er blitt tatt med på råd. De har heller ikke sett mye til de over en milliard kronene som Stortinget har bevilget til etter- og videreutdanning nettopp med sikte på Kunnskapsløftet. Noe av summen er blitt brukt til å heve kompetansen til rektorene, mens en forsvinnende liten del har gått til dem pengene var beregnet på.

– Jeg går ikke uten videre god for denne beskrivelsen. Det har aldri vært satset mer på kompetanseutvikling enn i forbindelse med denne reformen. Kompetanseutvikling for lærere var et av de viktigste tiltakene i Kunnskapsløftet. Også lærerorganisasjonene var meget fornøyde med satsingen. Mange lærere, skoler og kommuner har gjort mye riktig og positivt for pengene. Men mange kommuner og skoler jobber ikke godt nok, og det MÅ statsråden og KS gjøre sitt beste for å endre på.

Det viktigste for å oppnå en bedre skole er lærere som er faglig kompetente, har høy status og høy selvfølelse. Derfor ønsket vi bedre lærerutdanning, opptakskrav, mer kompetanseutvikling osv. Skal reformen lykkes, må dette følges opp!

Reform av allmennlærerutdanningen – en utfordring for universitetene?

Av professor Torill Steinfeld, Universitetet i Oslo

Både universitetenes femårige lektorutdanninger og høyskolenes femårige allmennlærerutdanninger med masterspesialisering bør føre til at det i løpet av de kommende år utvikles flere Ph. D.-programmer som har en skolerettet orientering, skriver professor Torill Steinfeld.

Økt konkurranse

I evalueringsrapporten av norsk allmennlærerutdanning som ble offentliggjort i september, foreslås det å gjøre utdanningen femårig. For universitetene kan femårig allmennlærerutdanning bety økt konkurranse om studenter og om forskningsmidler. En slik satsing kan også styrke grunnlaget for at flere høyskoler får universitetsstatus, og den kan få konsekvenser for fagdimensjoneringen ved universitetene, særlig ved de humanistiske fakulteter.

Ambisjonen om å gjøres allmennlærerutdanningen femårig bør ses i sammenheng med høyskolenes ressurser og behovet for å dimensjonere og spesialisere utdanningen. I første omgang kan bare enkelte institusjoner utvikle masterspesialisering i enkelte fag, gitt kravene til førstestillings- og professorkompetanse. Masterspesialiseringene kan komme i tradisjonelt store skolefag som norsk (norskdidaktikk?) og i sammensatte fag, som universitetene ikke tilbyr masterspesialisering i, som samfunnsfag og naturfag. Høyskolene kan muli-

gens også lage lektorutdanninger som gir nye kombinasjonsmuligheter sammenlignet med universitetsutdanningene, som ofte har sterke føringer på fagsammensetningen (to fag). Dette kan gjøre høyskolekandidatene attraktive også for videregående skole.

”Fagdidaktikk”-varianten en snarvei?

En opplagt fare er at ”fagdidaktikk”-varianten blir en snarvei til masterstudier ved høyskoler hvor fagpersonalet er lite og forskningskompetansen smal. Dette kan gi universitetsutdanningen et konkurransefortrinn, men det kan drive også denne i en snevrere fagdidaktisk retning, på bekostning av fagstudier. Dessverre, for skolen trenger både fagspesialister og fagdidaktikere. Skillet er ikke alltid skarpt, men spesialiseringene er forskjellige.

Mange av anbefalingene i evalueringen av allmennlærerutdanningen er relevante for universitetenes lærerutdanninger: Det er en utfordring å sørge for bedre sammenheng mellom fagstudium, fagdidaktikk, pedagogikk

Torill Steinfeld er professor i nordisk litteratur og norskdidaktikk ved Universitetet i Oslo.

og praksis; kommunikasjonen mellom aktørene i utdanningen bør forbedres; studiets bånd til aktuell skolerlevant forankring bør styrkes osv. Evalueringspanelet påpeker også problemer med karakterbruken. Her er universitetenes utdanninger ekstra sårbare, fordi lærerstudentene oftest har undervisning og eksamen i fagemner sammen med studenter som følger andre, mer spesialiserte studieprogrammer og derfor har sterkere faglige for-

utsetninger for å oppnå gode karakterer. I hvilken grad dette rammer lærerstudentene urimelig og driver opp karakterene på andre programmer, savnes det systematisk informasjon om.

Ph.D.-programmer

Både universitetenes femårige utdanninger og femårige allmennlærerutdanninger med masterspesialisering bør føre til at det i løpet av de kommende år utvikles flere Ph.D.-programmer som har en skolerettet orientering. Her er Norge en sinke i Norden. Men noe er på plass, som Høgskolen i Agders doktorgradsprogram i matematikdidaktikk, som også har ledelsen av den nordiske forskerskolen Nordic Graduate School in Mathematics Education. Lignende, men nasjonale forskerskoler er bl.a. The Finnish Schools of Mathematics, Physics, and Chemistry Education, The Danish National Graduate School of Science and Mathematics Education og den svenske Forskarskola i naturvitenskapernas och teknikens didaktik. Våre naboland har også relevante forskerutdanningsprogrammer for humanistiske fag. I Norge har Innlandsuniversitetet prioritert "Kultur- og fagdidaktikk" som Ph.D.-satsing (Høgskolen i Hedmark).

For norske universiteter, med sine ofte tradisjonelt fag- og disiplinbaserte doktorgradsprogrammer, er utviklingen av Ph.D.-utdanninger som bygger videre på femårige lærerutdanninger, en krevende utfordring. De aktuelle høyskoler må, på sin side, sørge for at masterspesialiseringene innenfor allmennlærerutdanningen holder høyt nok nivå, og at det blir tyngde i fagutdanningen. Flere høyskoler ønsker også ansvar for eller medansvar for doktorgradsutdanning. Her bør det være rom for forpliktende samarbeid, men også vilje til prioritering. For skal kvaliteten sikres og heves i det norske skoleverket, er tilgangen på godt utdannede Ph.D.-kandidater ett nødvendig kvalitetsdrivende tiltak. På litt lengre sikt må selvsagt også lønnsstigen for skoleverket stimulere til at flere tar doktorgrad og deretter søker seg til eller forblir i skoleverket.

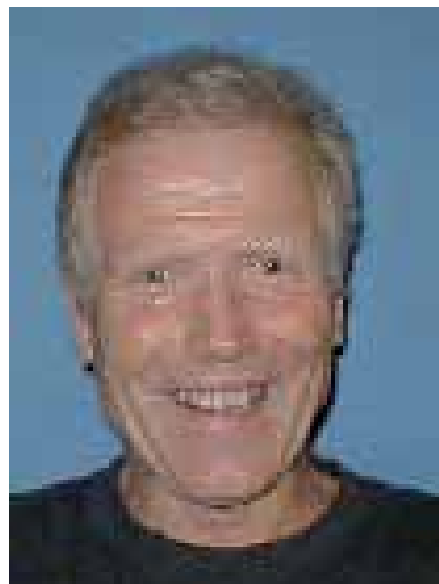
Økt satsing på universitetene

I diskusjonen om kvalitet i skolen vises det ofte til Finland, hvor all lærerutdanning er lagt til universitetene. Fagopplæringen står sterkt, men det er også tett samvirke mellom fagstudium, pedagogikk og praksis. Og det finnes altså spesialiserte forskerskoler. Skal vi dra lærdom av de finske erfaringene i Norge, tilsier det økt interesse for og satsing på universitetene som lærerutdanningsinstitusjoner, både fra styresmaktene og fra universitetene selv. De nye femårige utdanningene er ett skritt i riktig retning. Men utfordringene videre står i kø.

Rimfrost – informasjon om Norsk nett internasjonal

Svein Magne Sirmes
lektorbladet@norsklektorlag.no

Sigmund Hov Moen

– Klimautvikling er viktig, ja, altfor viktig til å bli overlatt til klimafor-skere! Jeg mener at forskningsresultater er noe som alle bør få tilgang til – helt gratis.

Det er høgskolelektor Sigmund Hov Moen ved Norges informasjonsteknologiske høgskole (NITH) som mener dette. Hov Moen er tilhenger av en bevegelse innen academia som kalles Open Access, der målet er å gjøre vitenskape-

Aktuelt

om klimautvikling nettstedet vekker global oppmerksomhet

lige artikler fritt tilgjengelige på internett.

For å vise hva Open Access kan være i praksis, har Hov Moen samlet temperaturdata fra hele verden og gjort dem tilgjengelige for allmennheten på nettstedet Rimfrost (www.rimfrost.no). Det populære nettstedet, som er enkelt å bruke og burde ligge godt til rette for elevarbeider i videregående skole, har allerede vakt stor internasjonalt oppmerksomhet.

Klimaforskning

Klimaforskning er for tiden en brennaktuell vitenskap. Mange aktører skriker høyere opp om oppvarming enn andre, mens muligheten for folk til selv å sjekke temperaturutviklingen på et bestemt sted har vært dårlig – inntil nå.

Ifølge en rapport fra Det internasjonale klimapanelet har den globale gjennomsnittstemperaturen steget med 0,6 grader Celsius (med 0,2 graders usikkerhetsmargin) siden sent på 1800-tallet. Denne oppvarmingen koples sammen med den stadig økende konsentrasjonen av CO₂ i atmosfæren. De siste tallene viser at CO₂-konsentrasjonen nå er på 381 ppm (parts per million) – 100 ppm over preindustrielt nivå.

Men hvordan har klimaet egentlig utviklet seg på der du bor og arbeider, eller i andre land og verdensdeler? Den globale temperaturutviklingen sier ingen ting om lokale eller regionale temperaturvariasjoner.

Rimfrost

– Noen steder har temperaturen steget mye, men vi må ikke glemme at det er noen steder hvor det er blitt kaldere, sier Hov Moen. – Rimfrost er en nettside hvor du selv kan hente ut temperaturdata fra hele verden, fra stasjoner som har gjort målinger i mange, mange tiår. Et eksempel er målingene fra en stasjon i Berlin, som begynte sin virksomhet så tidlig som 1701, forteller han.

Det er hittil lagt inn ca. 800 måleserier i databasen, men Hov Moen har fått tilgang til et stort datamateriale og er i ferd med å legge inn ytterligere ca. 200 måleserier.

Etter hvert som Rimfrost er blitt kjent i meteorologimiljøer i mange land, er det også blitt enklere å få ut data.

Brukergrensesnittet, som er såre enkelt, gir deg muligheten til å sjekke selv hvor mye varmere det er blitt i ulike deler av verden. Du kan hente ut grafer og tabeller med middeltemperaturer og gjennomsnittet for måneder og årstider. Du kan også foreta en sammenligning av flere målesteder og perioder.

Søker du på temperaturutviklingen i Nord-Atlanteren de siste 30 årene, får du en oversikt over 34 målestasjoner, der 15 av dem har en temperaturutvikling som ligger under en økning på 0,5 grader Celsius. Fem målestasjoner viser faktisk en nedkjøling.

Rimfrost gir også mulighet til å studere hvordan temperaturen på to forskjellige målesteder korrelerer eller samvarierer. Det kan gi grunnlag for mange teorier.

Tilfeldighet

Da Hov Moen skulle forberede seg til en undervisningsøkt i programmering, fant han ved en ren tilfeldighet på en øvingsoppgave med temperaturdata. Han satte deretter studentene i gang med å

behandle den lange måleserien fra Blindern.

Øvingsoppgaven gav ham ideen til å samle inn flere måleserier, og ved hjelp av kontakter ved DNMI (Det Norske Meteorologiske Institutt) fikk han tilgang til et bredt utvalg data.

Det gikk ikke lang tid før interessen for prosjektet skjød i været. Hov Moen ble i første omgang kontaktet av svenske, danske, tyske og engelske meteorologer. Men det skulle vise seg at det var alt annet enn enkelt å få ut data.

Privatisering

– Det har utvilsomt skjedd en betydelig privatisering av meteorologiske tjenester i mange land. Da jeg bad om å få en måleserie fra Esbjerg i Danmark, forlangte man 1 600 kroner for noe som danske skattebetalere har vært med på å finansiere, forteller han. – I USA, derimot, gjelder et helt annet prinsipp: Der det er offentlig finansiering, skal det også være offentlig og gratis tilgang til dataene. Amerikanerne har vært meget imøtekommende og gitt meg store mengder data, som i dag utgjør kjernen i Rimfrost.

Hov Moen er opptatt av at folk skal kunne gjøre seg opp sin egen mening, og han er overbevist om at Rimfrost vil kunne gi et mer balansert inntrykk av temperaturutviklingen enn man kan få ved å høre på enkelte representanter for klimaforskningsmiljøet i Norge.

– *Hva kan det skyldes at dataene stort sett har vært forbeholdt forskningsmiljøene?*

– Det henger nok sammen med at forskerne er og har vært redde for å miste noe av ”forskerauraen”. Rimfrost er et nettsted som er ment å skulle gi eksperter og lekfolk mest mulig pålitelig informasjon om hvordan klimaet utvikler seg i de enkelte land og regioner, og i et globalt perspektiv. Systemet trekker ingen konklusjoner og peker ikke på årsaker, men synliggjør nøkternt hvordan temperaturen på de respektive målestedene rundt om i verden har variert de siste

100-200 årene.

Et stort antall forskere fra en lang rekke universiteter og forskningsinstitutter i alle verdensdeler er daglig innom Rimfrost. Omtale av og lenke til Rimfrost er også lagt ut på NASAs GCMD (Global Change Master Index).

For å understreke hvor viktig det er å følge med i klimautviklingen er www.rimfrost.no flerspråklig. Ved å klikke på nasjonsflagg kan man få dialogen på engelsk (standard), tysk, fransk, spansk, finsk, svensk, islandsk i tillegg til norsk. Og nettstedet er gratis å bruke.

Kva er Open Access?

Internett har fullstendig revolusjonert kanalane for vitenskapleg publisering. Mange publikasjonar vert tilgjengelege i elektronisk form på nettet, noko som gjer søking og atffinding mykje lettare og raskare. På den andre sida har dei tradisjonelle modellane for publisering – gjennom trykte tidsskrift – knapt endra seg. Men abonnementskostnadene har i fleire år gått radikalt opp, ofte med 15-20 prosent årleg. Det faktum at tidsskrifta også ligg føre i elektronisk form, har ikke endra på den drastiske kostnadsauken.

Representantar for norske universitets- og forskingsbibliotek har reagert fleire gonger dei siste åra, men få har brydd seg. Mange hevdar beint fram dei internasjonale tidsskriftsforlaga har sugerøyr direkte inn i budsjetta til norske universitet og høgskular: Forskarar tilbyr artiklar gratis, tidsskrifta nyttar andre forskarar til å gi ei fagleg vurdering (som desse oftast gjer heilt gratis!) – og i tidsskriftsredaksjonane sit internasjonale forskarar (som også arbeider utan godtgjersle). I tillegg er det vanleg å forlange at forskarar skal betale ei avgift per publisert side, for ikkje å snakke om ekstrakostnader til t.d. ulike illustrasjonar.

Mange forskarar såg tidleg kva potensial internett har når det gjeld nye publiseringsmodellar – og starta rørsle som no går under namnet Open Access. Open Access-prinsippet går ut på at vitenskaplege publikasjonar kan lesast over internett, skrivast ut og distribuerast for ikkje-kommersielle formål, utan at det vert kravd betaling eller dyre lisensavtalar. OA-modellen er attraktiv, ikkje berre fordi den er rask til å spreie vitenskaplege arbeid, men også fordi artiklar som har Open Access, blir sitert oftare enn dei som berre er tilgjengelege gjennom tidsskrift i abonnement.

Open Access får no brei støtte frå einskildforskarar, høgskular, universitet, forskingsinstitusjonar og nasjonale fagråd over heile verda.

Finn Stenstad ved Senter for pedagogiske tekster og læreprosesser: – Først lokal læreplan, deretter valg av lærebøker – ikke omvendt!

Innføringen av Kunnskapsløftet innebærer at lærebøker i samtlige skolefag skal byttes ut i løpet av de kommende tre årene. Det er landets kommuner som eier grunnskolene – og det er dermed de som står for innkjøp av lærebøker. Så langt har kommunene vært avventende og brukt knappe 150 millioner til dette formålet. Det er langt unna de 400 millionene som de i år har fått fra staten til å kjøpe nye læremidler for.

– Det lover i grunnen godt dersom nølingen henger sammen med det arbeidet som skolene må ha gjort før innkjøp av nye læremidler finner sted, sier leder for Senter for pedagogiske tekster og læreprosesser ved Høgskolen i Vestfold, Finn Stenstad, til Lektorbladet.

Finn Stenstad

 Svein Magne Sirnes
lektorbladet@norskuleforlag.no

– Kunnskapsløftet og læreplanene (LK06) i de enkelte fag skiller seg fundamentalt fra de store reformene på 90-tallet på ett sentralt punkt: LK06 har ikke definisjonsmakt. Det vil si at fagplanene bare er målstyrende – de setter opp målene for hva elevene skal lære i de enkelte fagene i løpet av skolegangen. I R94 og L97 ble lærerne og elevene i detalj instruert om hva som skulle med på pensumlister og i undervisningen, og hvilke læringsmåter og metoder som skulle brukes. Nå er det altså annerledes, fortsetter Stenstad. – Hvordan de oppsatte målene skal nås, er det opp til skolene og lærerne å avgjøre. Forutsetningen for at dette skal fungere etter intensjonen, er at den enkelte skole og lærerne må utvikle en lokal fagplan,

som etter deres skjønn gir den beste læringseffekten og fører elevene fram til læreplanens overordnede faglige mål. Skolepolitisk er dette en betydelig tillitserklæring til skole, lærere og elever, legger han til.

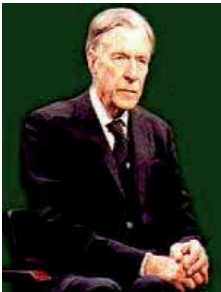
– Noen hevder at de nye læreplanene er blitt til i rekordfart og bærer preg av det.

– Ja, man kan trygt si at Kunnskapsløftet ble kjørt igjennom med høyt tempo, og prosessen medførte at alle parter i utdanningssystemet kom under tidspress. Det gjelder ikke minst lærebokforfattere og forlag, som på rekordtid har måttet produsere nye læremidler. Lærerne har på sin side i liten grad fått forberede seg på innføringen av reformen og er antakelig

først nå kommet i gang med planarbeidet for det nye skoleåret. At mange kommuner derfor er avventende med innkjøp av nye bøker og nye læremidler, er ideelt sett av det gode. Spørsmålet er imidlertid om dette avspeiler realiteten – at skolene nå arbeider med å få en lokalt tilpasset lære- og fagplan på plass, før lærebøker bestemmes og bestilles. For meningen med LK06 er jo at skolen – lærere og elever i fellesskap – skal bygge fundamentet for optimal læring. Når det er gjort, kan vurdering og valg av læremidler komme. Bli rekkefølgen omvendt, kan resultatet bli at læreboka blir styrende og dominerende. De lokalt tilpassede læreplanene skal være kartet, læreren veiviser og læreboka bare stav og støtte.

John Kenneth Galbraith (1908 – 2006)

Av lektor Per A. Haakstad

I motsetning til mange andre akademikere på øverste hylle greide John Kenneth Galbraith å gjøre sitt fag spennende og perspektivrikt, også for andre enn de få som kan lese økonomiske modeller, skriver lektor Per A. Haakstad om den kjente amerikanske sosialøkonomen som døde i vår.

Professor John Kenneth Galbraith døde 29. april i år etter å ha oppnådd den utrolige alder av 97 år. Galbraith var den amerikanske økonomen som i forrige århundre var best kjent i Europa, ved siden av Milton Friedman og Paul A. Samuelson. I sitt samfunnsyn hentet han impulser fra den norsk-amerikanske sosiologen Thorstein Veblen ("Theory of the Leisure Class").

I motsetning til Milton Friedman var Galbraith meget kritisk til markedsrefrene, og han regnes som en av de store liberalere i amerikansk økonomi og samfunnsdebatt.

Født i Canada

Galbraith ble født i oktober 1908 i Ontario, Canada, som sønn av en gårdbruker. Faren tok ham med på politiske møter, der landets konservative politikk ble angrepet. Farens innflytelse ble merkbar i den unge Johns tenkemåte. Han studerte ved University of California, der han tok doktorgraden i sosialøkonomi. Senere underviste han ved Princeton og Harvard, der han utfoldet sitt store pedagogiske talent. Han hadde en usedvanlig evne til å forenkle vanskelige problemer, og han var skeptisk til økonomiske modeller som forklaring på økonomiske sammenhenger.

Modellene forenkler virkeligheten – og

de baserer seg ofte på urimelige forutsetninger, mente han. Som pedagog var han et forbilde for oss som underviser i sosialøkonomi i videregående skole.

Amerikansk statsborger

I 1937 ble han amerikansk statsborger, og under 2. verdenskrig ble han satt til å lede arbeidet med priskontroll. Hans forslag ble satt ut i livet og førte til stabile priser, noe som var helt uvanlig under og etter en krig.

Selv fikk han ikke delta i krigen, da han var altfor høy, 2,03 m.

Galbraith var demokrat og deltok i utformingen av New Deal under president Roosevelt. Han ble senere rådgiver for både presidentene J. F. Kennedy og L. B. Johnson.

Kennedy utnevnte ham til ambassadør i India, der han fikk forståelse for verdien av bistand til utviklingsland. Under Johnson bidrog han til utformingen av planene for "The Great Society", som skulle bli velferdsstaten Amerika. Galbraith trakk seg senere fra samarbeidet med president Johnson, fordi han var sterkt uenig i Vietnamkrigen.

Da Bill Clinton ble president, ble han også rådgiver for ham.

Skepsis til markedsøkonomien

Galbraith var en glimrende talsmann for en statlig pris- og inntektspolitikk som skulle forene full sysselsetting med en viss grad av prisstabilitet. Hans skepsis til markedsøkonomien skyldtes at den overlater for meget til tilfeldighetene. Markedsøkonomene opererer dessuten med begreper som "det økonomiske menneske" og "forbrukerens frie valg". Det 100 % økonomiske menneske finnes ikke – og forbrukersuverenitet er en myte, mente han.

Han så at storbedriftene samarbeidet i stedet for å konkurrere, og at de skapte innbilte behov gjennom reklame, fordi investeringene i et nytt produkt var så store at de måtte sikre seg avsetning. Storbedriftenes hovedinteresse var ikke forbrukernes vel, men å tjene mest mulig og sikre seg så stor markedsandel som mulig på kortest mulig tid.

Det kapitalistiske samfunn skapte privat velstand for relativt få, men offentlig fattigdom. Og ressursbruken ble uansvarlig inntil det umoralske.

Over 30 bøker

Galbraith skrev over 30 bøker om sosialøkonomi. Han leverte en dyptpløyende og underholdende analyse av årsakene til den store verdenskrise i 1929, men hans mest kjente verk er nok "The

Affluent Society” (“Overflodssamfunnet”) fra 1958.

Da han var 86 år, skrev han ”The Lies of Economics”, som er en lysende klar oppsummering av hans syn på økonomi og samfunn.

I motsetning til mange av sine kolleger, som tumlet med kompliserte og urealistiske formler, greide han å gjøre sosialøkonomi til et spennende og perspektivrikt fag, også for andre enn de få som kan lese økonometriske modeller.

I likhet med president Eisenhower advarte han mot den samfunnsfare som ”the mili-

tary-industrial complex” representerer.

Under 2. verdenskrig fikk han i oppdrag av regjeringen å anslå de skadene som bombingene av Tyskland hadde forårsaket i krigens siste fase. Det viste seg at skadeomfanget var meget begrenset. Både jernbaner, veier og fabrikker ble bygget opp igjen meget snart.

Galbraith fant ut at de alliertes innsats i form av fly, ammunisjon og mannskaper var langt større, målt i penger, enn verdien av de ødeleggelsene de forårsaket på tysk økonomi. Altså: Ikke engang fra et rent økonomisk synspunkt var bombing noen god idé, et synspunkt som

våre dagers bombeglade politikere burde merke seg, enten det gjelder Midtøsten, Serbia, Irak eller Afghanistan. For ikke å snakke om alle menneskelige og politiske skadevirkninger! En eller annen økonom kunne kanskje ha beregnet nytteverdien av alternative og fredelige anvendelser av de milliarder som sløses ut på våpen og krigføring til gagn og glede bare for rustningsindustriens aksjonærer. Det hadde vært i professor Galbraiths rette ånd. Men dessverre er det sannsynlig at verdens fremste statsledere, som kunne ha gjort noe med saken, ikke engang har hørt om denne giganten blant verdens økonomer.

Ny norsk forening for britisk politikk og samfunnsliv

British Politics Society, Norway ble stiftet i juni 2006 og har som formål å skape økt interesse for og kunnskap om britisk politikk og samfunnsliv.

Målgruppen er spesielt lektorer og elever i videregående skole, studenter, universitets- og høyskoleansatte, forskere, journalister og det politiske Norge.

Planen er å finansiere foreningens aktiviteter – nyhetsbrevet ”British Politics Review” og faglige arrangementer – ved hjelp av eksterne tilskudd (det er søkt om midler fra bl.a. Fritt Ord) og en symbolsk medlemsavgift på kr 50,- for aktive medlemmer av foreningen. I tillegg til abonnement på nyhetsbrevet (fire utgaver i året) gir medlemsavgiften stemmerett på foreningens generalforsamling samt adgang til ulike arrangementer i regi av foreningen.

Interesserte kan henvende seg til

British Politics Society, Norway
Postboks 6, Blindern
N-0313 Oslo
E-post: mail@britishpoliticssociety.no
Hjemmeside: www.britishpoliticssociety.no

Enda en fiks idé fra Øystein Djupedal

Trenger skolen "hobbylærere"?

Av lektor Per A. Haakstad

Kunnskapsminister Øystein Djupedal vil at tallkyndige amatører fra næringslivet skal inn i skolen for å undervise elever med høyst forskjellige talenter i realfag, til og med i sammenholdte klasser. Det er mer enn tvilsomt om dette går bra. Det har undertegnede mange års erfaring for.

Over hodet på elevene

I begynnelsen av min karriere benyttet jeg meg ofte av folk utenfra til å ta opp aktuelle temaer i sosialøkonomi, bedriftsøkonomi og geografi der det passet inn i pensum (jeg underviste i videregående skole) – og der jeg mente at det var behov for å få et emne belyst fra nye synsvinkler. Praktisk talt uten unntak var forsøkene mislykket – og jeg oppgav snart tanken.

De inviterte ekspertene snakket nemlig som regel høyt over hodet på elevene. De hadde ingen forutsetninger for å forstå hvordan de måtte ordlegge seg i møte med tenåringer, eller hva de kunne forutsette som kjent for elevene. Resultatet var at elevene satt som levende spørsmålstegn, og at jeg måtte forklare alt sammen om igjen i neste time (i den grad det var noe å forklare).

De fleste "forelesningene" var dessuten holdt på en så uengasjert og fantasiløs måte at elevene snart begynte å gjespe og skrudde

på "torskeblippet". Noen som kom med "lysark" (overhead), hadde ikke forberedt seg skikkelig og ble stående og fomle med å sortere arkene i riktig rekkefølge. Andre opptrådte nervøst og usikkert og ble ikke mindre usikre når de kom ut av det. Lignende erfaringer har kolleger fortalt om.

Håpløst utspill

Hvis ministeren hadde tatt bryet med å spørre seg for blant skolefolk, hadde han droppet dette håpløse utspillet.

Jeg har for øvrig vanskelig for å se for meg at private firmaer vil gi avkall på dyktige folk som eventuelt måtte ønske å praktisere som hobbylærere. Og jeg kan heller ikke tro at folk som tjener langt bedre i næringslivet, vil være interessert i å gå ned i lønn. Eller kanskje tanken er å gi hobbylærerne bedre lønn enn de profesjonelle?

Naturtalenter

Som kjent befinner vi oss i et samfunn der mange tjuetåringer

Per A. Haakstad er pensjonert lektor og bosatt i Arendal. Han er cand. philol., siviløkonom og autorisert translator (fransk og engelsk).

rett etter eksamen tjener langt bedre enn lektorer på slutten av sin karriere. Gjennomsnittslønnen for norske lærere ligger p.t. på 70 % av gjennomsnittet for lærere i EU på samme trinn. Da vil nok lønningene være mer fristende for studentvikarer. Men vil uerfarne studenter klare å gjøre en like god jobb som erfarne lærere? Kanskje noen få naturta-

lenter vil få det til. Skoler i universitetsbyene vil kanskje greie å lokke til seg noen studenter. Men hva med skolene ute i distriktene?

Undervurdering av læreryrket

Det verste ved kunnskapsministerens utspill er hans undervurdering av læreryrket.

Det oppmuntrende budskapet han sender oss, er at hvem som helst på kort varsel kan gjøre den jobben som lektorer

er utdannet for gjennom sju års studier. Etter dette utspillet kan vi kanskje vente oss at helseministeren foreslår å sette inn ufaglærte for å bøte på legemangelen? Inntrykket vi sitter igjen med, er at vår arbeidsgiver ikke oppfatter læreryrket som en profesjon, men noe hvem som helst kan ta seg til.

Å satse på lærerne

”Å satse på lærerne” må bety mye høyere lønninger, som ville friste et tilstrekkelig antall talentfulle ungdommer til å

utdanne seg med sikte på en karriere i skolen. Det må også bli vanskeligere og mer prestisjefylt å komme inn på et lærer- eller lektorstudium.

Men dette er ikke nok. Kunnskapsministeren må vise lærerne tillit ved å la dem få lov til å være lærere – og la dem slippe å kaste bort tid i rollen som konsulenter, kontorister, vaktmestere og vernepleiere.

Kunnskapsløftet

Lærertilpasning som læringsstrategi

Av lektor Odd Gaare

Elevenes læringsstrategier står sentralt i den nye skolereformen, men hvor frie er egentlig elevenes valg av læringsstrategier? spør lektor Odd Gaare i denne kronikken. Han har undersøkt metodevalg blant elever i den videregående skolen og konkluderer med at det i praksis er læreren som bestemmer elevenes læringsstrategier.

I forbindelse med innføringer av nye læreplaner i skolen følger det gjerne med noen prinsipper, som så framstår som kjepphester. I 1994- og 1997-reformene var det prosjektarbeid, i Kunnskapsløftet vil elevenes valg av læringsstrategier bli en slik kjepphest. Tesen er at læringsprosessen vil bli mer effektiv om elevene blir seg bevisst hvilke faktorer i læringsmiljøet som hemmer eller fremmer deres læring. I Læringsplakaten for Kunnskapsløftet framheves blant annet følgende læringsprinsipper med grunnlag i Opplæringslovens § 1-2 og læreplanverkets generelle del:

Skolen og lærebedriften skal stimulere elevenes og lærlingenes/lærekandidatenes lærelyst, utholdenhet og nysgjerrighet.

Skolen og lærebedriften skal stimulere elevene og lærlingene/lærekandidatene til å utvikle egne læringsstrategier og evne til kritisk tenkning.

Skolen og lærebedriften skal fremme tilpasset opplæring og varierte arbeidsmåter.

Seminarforestillingen om læringsstrategienes betydning er en typisk pedagogisk trend eller moteretning, om man vil se det slik. Viktige impulser er kommet fra hjerneforskningens fagfelt og fra det nordamerikanske kontinentet, som ”The Dunn & Dunn Learning-Style model”. Selv har jeg blitt kjent med læringsstrategitenkningen gjennom Lena Boström og Sveriges LärstilsCenter i Örnsköldsvik.

En fullstendig kartlegging av elevenes

Odd Gaare er lektor ved Fauske videregående skole.

læringsstiler og læringsmiljø i tråd med denne tenkningen framstår likevel bare som en teoretisk mulighet for meg. Jeg har derfor valgt primært å forholde meg til prinsippet om at elevene har ulike måter å lære på, og at dette krever

bevissthet omkring differensiering eller individuell tilpasning, som det heter nå. Her bruker jeg Marie Carbos kategorisering av læringsstilene i visuelle, auditive, kinestetiske og taktile preferanser til å anskueliggjøre for elevene hvordan et bredt metodevalg kan stimulere til læring.

Elevenes metodevalg

For at elevens læringsbevissthet skal kunne omgjøres til praksis, må deres miljø- og metodepreferanser få en eller annen form for innvirkning på lærings-situasjonen. Den korteste veien er å la elevene få uttale seg om arbeids- og undervisningsmetodene som anvendes i lærings-situasjonen. Ved skolestart gjennomgikk jeg derfor hovedpunktene i Dunn & Dunn-modellen med elevene for å gjøre dem nysgjerrige og selvbevisste også på dette feltet. I etterkant av denne introduksjonen gjennomførte jeg så en enkel undersøkelse for å finne fram til hvilke undervisnings- og arbeidsmetoder mine nye og gamle elever foretrekker.

Undersøkelsen var basert på en liste med elleve undervisnings- og arbeidsmetoder som jeg hadde utarbeidet i samarbeid med elevene i 3A på allmennfaglig studieretning. Noen av metodene er åpenbart forskjellige, mens andre er varianter av hverandre. Metodene ble ikke valgt ut fra tilpasning til de introduserte læringsstilkategoriene, men ut fra elevenes erfaringsgrunnlag gjennom elleve år i skolen, og mine erfaringer fra 17 år som lektor.

- Læreren ordner og presenterer hovedpunktene i lærestoffet i plenum ved hjelp av stikkord, oversiktsfigurer og tankekart på tavle, lerret eller skjerm.
- Elever presenterer deler av lærestoffet i plenum ved hjelp av stikkord, oversiktsfigurer og tankekart på tavle, lerret eller skjerm.
- Elevene leser stille og gjør oppgaver rettet mot lærestoffets kjerne.
- Elevene leser stille, diskuterer med de(n) nærmeste, og så i plenum.

- Elevene arbeider med lærestoffet hjemme og forbereder seg på å delta i en samtale i plenum om lærestoffet neste gang.

- Elevene arbeider med lærestoffet hjemme og forbereder seg på en liten skriftlig prøve neste gang.

- Klassen møter lærestoffet gjennom film eller fjernsyn og bearbeider dette som når de leser i lærebøkene.

- Elevene arbeider i grupper fordelt på emner, for så å presentere dette i plenum eller i mindre grupper.

- Klassen drar på ekskursjon og presenterer opplevelsene i plenum eller på andre måter.

- Elevene bruker prosjektarbeidsmetoden, enten alene eller sammen med andre. Kravet er en presis problemstilling, en klar tidsavgrensning og en gjennomtenkt presentasjonsform.

- Elevene arbeider med lærestoffet i presentasjons- eller diskusjonsforum. Det kan være grupper i klasserommet, i plenum i klasserommet, i samtalegrupper utenfor fagets tid og klasserom, eller i weblogger og diskusjons- og samtaleforum på internett.

Uten å samsnakkes skulle hver av elevene gi de enkelte metodene verdi på en skala fra 1-10, der 10 uttrykte den mest foretrukne metoden. Undersøkelsen ble gjennomført samme uke i ovennevnte 3A, som jeg har hatt i norsk i to år (21 elever), i en førsteårs idrettsklasse (26 elever) og i en andreårs rørfagklasse (12 elever) som hadde hatt en annen norsk-lærer på grunnkurset. Idrettsklassen og 3A er lokalisert i samme bygg og har de samme lærerne, mens rørfagelevens læringsmiljø er en tradisjonell yrkesskole der norsklæreren ofte er en utenforstående som kommer innom en gang i uken, slik som jeg.

Om vi forholder oss til de tre metodene som fikk flest verdipoeng, ble resultatene slik: I 3A fikk tavleundervisning suveren førsteplass, andreklassen ble

besatt av prosjektarbeid, mens ekskursjon var klassens tredjevalg. I idrettsklassen satte elevene høyest pris på gruppearbeid, deretter fulgte ekskursjon på andreplass og prosjektarbeid på tredje. I rørfagklassen ble tavleundervisning foretrukket sammen med film foran ekskursjonsalternativet.

Førstevalget av tavleundervisning kan tolkes som et signal om at mange elever oppfatter denne læringsmetoden som den mest effektive. Videre kan kanskje rørfagelevens valg av film og ekskursjoner bekrefte fordommer om at mange yrkesfagelever skyr bøker og bokstaver. Andre tendenser er at både idretts- og rørfagelevens plasserte lekseprøver på 6. plass, mens ingen 3A-elever estimerte denne læringsmuligheten. Videre var yrkesfagelevens langt mindre interessert i samtaler om lærestoffet enn idretts- og allmennfagelevens. Rørfagelevens viste også langt mindre interesse for prosjektarbeidsmetoden enn de andre elevene. Felles for de tre klassene var ellers elevenes manglende interesse for å lære gjennom å overta tavleposisjonen; de vordende rørleggerne ga dette alternativet null poeng.

Forventningene til læreren

Gjennom undersøkelsen og samtalen etterpå ble det gjort klart at elevene foretrekker variasjon i læringsmetodikken. I kontrollsamtalet med 3A, som kjenner meg godt fra før, kom det imidlertid fram at den enkelte ikke primært uttalte seg om sine egne metodepreferanser og valg av læringsstrategier. 3A-elevens valg var hovedsakelig basert på erfaringene med meg som lærer gjennom to år, og derfor på vurderinger av min styrke og svakhet som lærer.

I og med at svarene følgelig var rettet mot min personlige og faglige oppfyllelse av lærerrolleforventninger, ville en annen lærer fått andre svar om han eller hun gjennomførte samme undersøkelse, uttalte elevene, og utdypet dette med eksempler. Dermed kunne faktisk tavleundervisningen, som jeg fikk høyest poengsum for i 3A, få lavest verdi i de samme elevenes forventninger til en annen lærer.

Selv om denne undersøkelsen bare er å regne som et impresjonistisk snapshot fra min lærergjerning, og aldeles uten vitenskapelig verdi, gir den meg likevel noe å tenke på. Jeg hadde egentlig tenkt å kartlegge elevenes objektive læringsmiljø, deres individuelle læringsstilspreferanser og ellers legge metodisk til rette for å oppfylle elevenes valg av læringsstrategier. Så viser det seg altså at elevenes metodeønsker ikke er basert på deres egne kvaliteter, men mest sannsynlig er bestemt av de lærermødelene de har møtt.

Elevenes bevissthet om lærermodeller og erfaringer med den enkelte lærerens subjektive tilrettelegging av læringsprosessen kan følgelig ha mer å si for elevenes valg av læringsstrategier enn det jeg forutsatte. Det nager meg at elevenes vurdering av læreren og dennes metoderepertoar sannsynligvis også overgår lærerens modellbevissthet og selvforståelse. Bli ikke da elevenes valg av læringsstrategier også til et spørsmål om deres vurdering av min selvinnsett og egnethet som lærer, altså til det personlige spørsmålet som alltid har heftet ved læreryrket?

Dette problemet sier Læringsplakaten ingenting om.

SkoleArena, tilsetting i Oslo-skolen, friskoler, klage på sensuren

Har du et spørsmål som du vil at Lektorbladet skal finne svar på, og som du tror andre lesere vil kunne ha interesse av? Send det til lektorbladet@norsklektorlag.no Vi må selvsagt vite hvem avsenderen er, men navnet kommer ikke på trykk.

SkoleArena på nynorsk?

Kunnskapsdepartementet har fastsatt ny forskrift til opplæringsloven med virkning fra 1. august 2006. § 17-3 er endret slik at "administrativ programvare" (kontorstøtteprogram) nå ikke lenger er unntatt fra kravet til språklig parallellutgave. Det vil blant annet si at tekstbehandlingsprogrammer, regneark og databaseprogrammer som elevene skal bruke, heretter må foreligge på begge målformer.

En av de programvarene dette vil måtte få følger for, er SkoleArena, som brukes i en lang rekke kommuner og fylkeskommuner. SkoleArena er et system fra IST som gjør det mulig for elevene å se bl.a. karakterer, fravær og skolerute for skoleåret fra en hvilken som helst PC med internettilkopling. Elevene kan også på egen hånd legge inn fravær som de har eller får, men ikke fjerne fravær (det er forbeholdt lærerne). Alt de trenger, er en nettleser som f.eks. Internet Explorer og FireFox som støtter JavaScript. Mitt spørsmål er: Har IST planer om å utvikle en nynorskversjon?

Bruker av SkoleArena

Vi har forelagt spørsmål for Hege Grøndahl i programvareselskapet IST, som sier at IST ikke har mottatt så mange henvendelser om dette spørsmålet, men hun er fullt klar over at en nynorskversjon er et krav som noen av kundene stiller.

– SkoleArena ble laget for over seks år siden, og da var vi ikke flinke nok til å ta hensyn til behovet for en flerspråklig utgave av systemet. Det lar seg ikke benekte at en eventuell nynorskversjon av SkoleArena vil kreve betydelige ressurser fra vår

utviklingsavdeling, så det er for tiden ikke aktuelt. Vi er imidlertid opptatt av at våre framtidige websystemer skal kunne tilbys på både nynorsk og bokmål, som allerede er tilfellet med f.eks. SkoleArena-PrivatistWeb.

Hun kan ellers opplyse at IST er i gang med et langsiktig strategiarbeid, der en vurderer utviklingen av selskapets webløsninger. I denne sammenheng vurderes også en omskrivning av SkoleArena, som da vil kunne tilbys på nynorsk.

Klare prosedyrer for tilset- ting i Oslo-skolen?

I vår søkte jeg to avdelingslederstillinger ved videregående skoler i Oslo. Begge skolene innkalte meg til intervju, som ble gjennomført over telefonen ettersom jeg er bosatt i en annen del av landet. Fra den ene skolen fikk jeg tilbud om stilling, men brevet jeg mottok, var ikke et tradisjonelt tilsetningsbrev med angivelse av lønn osv., kun en kort melding om at jobben var min. Hva den andre skolen angår, kan jeg opplyse at intervjuet ble gjennomført i mai, men jeg har ennå ikke hørt noe fra skolen eller mottatt noen melding om hvordan det gikk.

Har ikke Oslo kommune regler for utstedelse av tilsetningsbrev med klare krav til innholdet, som avlønning, henvisning til lover og forskrifter osv.? Og er det opp til den enkelte skole å avgjøre om søkere, spesielt de som ble innkalt til intervju, skal få melding om hvem som er blitt tilsatt?

Vestlending

Fagkonsulent Gunvor L. Gravem i Utdanningsetaten i Oslo, Avdeling for personal og administrasjon, sier i en kommentar at det foreligger klare regler for behandling av søknader og tilsetting.

– Når søknaden mottas, skal det sendes en bekreftelse til søkeren med beskjed om at aktuelle søkere vil bli innkalt til

intervju i løpet av en viss tid. Etter at intervjuene er foretatt, får de kandidatene som er innstilt, melding om dette. For øvrig blir alle søkere som er inne til intervju, bedt om selv å ta kontakt om hvordan det har gått. Den som tilsettes, får tilsendt tilsetningsbrev med følgende vedlegg: Arbeidsavtale, hvor alle opplysninger om stillingen står påført (tiltredelsesdato, lønn etc.), taushetserklæring, bankmeldingsskjema, opplysning om personalforsikring og politiattest.

Privat yrkesfaglig videregående skole?

30. oktober 2005 hadde Aftenposten et oppslag om at Norske Rørleggerbedrifters Landsforening har søkt om å få opprette en privat videregående skole. Var dette bare et munnhell – eller er det fortsatt aktuelt? Hvor langt er disse planene kommet?

Tilhenger av friskoler

Vi har spurt Norske Rørleggerbedrifters Landsforening og fått følgende svar fra Ole Larmerud:

Ja, planene er der fremdeles, og vi håper vi å få benyttet dem. Vi vil enten opprette en friskole eller få i gang et alternativt opplegg i samarbeid med en annen skole for å prøve ut pedagogikken og metodikken.

Klage på sensuren

Ved en videregående skole i Sogn og Fjordane klaget over 20 elever på sensuren i norsk sidemål ved eksamen i juni i år. 60 % av dem fikk bedre karakter etter at klagebehandlingen var over. I den forbindelse har jeg følgende spørsmål:

1. Hvor stor prosentdel av eksaminandene pleier å klage på karakteren ved skriftlig sensur? Hvor stor prosentdel av disse får forbedret sin karakter?
2. Er det flere klager nå enn f.eks. for 15 år siden?
3. Hvilken kommentar har Utdanningsdirektoratet til saken fra Sogn og Fjordane?

Norsklektor

Vi har fått følgende svar fra kommunikasjonsrådgiver Trine Oskarsen i Utdanningsdirektoratet:

1. Det varierer fra fag til fag. I norsk hovedmål var det 1010 klager av 30 183 registrerte besvarelser. Det tilsvarende 3,35 %. Av disse fikk 145 en karakter opp og 4 gikk to karakterer opp. Det vil si at 149 fikk medhold.
2. For 15 år siden (1991) var det 31 771 besvarelser. Av disse var det 3,1 % som sendte inn klage (977 som klaget), hvorav 178 fikk medhold. Vi har ikke inntrykk av at dette har endret seg i vesentlig grad.
3. Vår kommentar er: Når så mange får medhold i at vurderingen var urimeelig, kan det bety at sensorene ikke har sensurert i henhold til de retningslinjene de har. Sensorene skal følge forskrift til opplæringsloven og vurderingsveiledning.

Dagens mediebilde

Ellen Høisæter, universitetslektor i spansk, Universitetet i Bergen, Høyskolen i Bergen og BI Bergen

Det er et tankekors at de store mengdene medieinntrykk vi daglig mottar, ikke gjør oss særlig mer informerte. Uten å ta moralsk stilling til det som serveres, må det kunne sies at mye av mediebildet preges av slarv og informasjon som ikke tjener til annet formål enn sensasjonshunger. Det kreves god kompetanse hos lesere, seere og lyttere for å kunne sile informasjon og oppsøke seriøse kilder i mediemylderet. Å oppøve kritisk sans hos barn og unge blir dermed en veldig viktig oppgave for oss. Det trengs sannelig god ballast for å kunne takle og trives i mediasamfunnet.

Rent personlig kan jeg si at hverdagen min er sterkt preget av internett, ettersom jeg jobber mye med nettundervisning. I tillegg til aviser er internett faktisk

blitt min hovedkilde til informasjon. I økende grad bruker jeg det også til atspredelse – som å besøke reisemål virtuelt og finne elektroniske fødselsdagskort. Likevel må jeg vedgå at internett er mer en kilde til informasjon og underholdning enn til nyheter – dem foretrekker jeg fortsatt å lese i papirform.

Når det gjelder aviser, abonnerer jeg på Bergens Tidende. Med ujevne mellomrom kjøper jeg også Dagbladet, Morgenbladet og El Pais.

Jeg hører på radioen når jeg slapper av eller pusler med noe praktisk, og jeg synes NRK P2 er absolutt best, men i bilen på vei til jobben vil jeg ha musikk, så da hører jeg på nærradioen.

Jeg liker godt å se film, men helst uten reklamepauser. Også en del dramaserier, gjerne norske, svenske og danske. Vi har kabel-tv, inkludert en spansk tv-kanal, og jeg prøver å få sett på den så ofte som mulig, selv om det ikke er så populært blant resten av familien.

Generelt blir det lite TV ettersom en god del av nettundervisningen er på kveldstid.

Jan Myhrvold-Hanssen, cand. paed. spec., Sykehuset Asker og Bærum

Økende grad av tabloidisering i norske medier er uheldig i lys av mediernes makt i samfunnet. Spørreundersøkelser blant seere, lyttere og lesere blir tillagt stor vekt fordi popularitet betyr økt inntekt og utbytte for medieeierne.

Hvordan vil journalistfaget utvikle seg? Hvordan går det med informasjonsjournalistikken når vi stort sett blir informert om det vi ønsker? Når alle temaer som tas opp, kun overflateberøres, får vi utelukkende kortversjoner. Begrunnelser er premisser som biter seg selv i halen. Leserne bruker ikke mer tid på avislesing enn la oss si gjennomsnittlig 20 minutter pr. dag. Det gir ikke rom for verken utdypning eller plass til kommentarer og refleksjoner. Kan det tenkes at lesere ville bruke mer tid hvis artiklene ble utformet mer utdy-

pende og interessante?

Har ikke mediefolk kunnskap som i seg selv også må fram i lyset? Journalistikk er vel i første rekke et kommunikativt fag med en sender og en mottaker, der begge parter er delaktige og har ansvar?

Ellers savner jeg en presisering av når det subjektive perspektivet formidles, til forskjell fra "kommentaren" eller "fjernsynet". Jeg savner den reflekterte politiske diskursen og er lei de "medieskapte politiske virvelvinder" som kommer og går som underholdningsføljetonger og løssalgstriks. Jeg ønsker meg lupen på samfunnstendenser og kultur som gradvis beveger oss fra å være produsenter i våre liv til å bli konsumenter av varer og tjenester.

Gi oss mer av det kritiske perspektivet, analysene, kommentarene, de nærsynte og fjernsynte reportasjer og meninger. Posisjoner av nærhet og distanse skaper informasjon og kunnskap. Markedsundersøkelsene bør ikke dominere mediens utvikling og journalistfaget, som vi ser så sterke tendenser til i mediene.

Vi trenger ikke bare det vi selv vil ha.

Eva Dyvik, lektor, Bergen katedral-skole

Jeg hører til dem som skrur av radioen når "Nitimen" begynner, ikke bare fordi

jeg misliker å høre på tomskravl, men fordi den setter en trist standard for det norske folks konsentrasjonsevne. I to timer hører store deler av vår befolkning på dette programmet, og med stor tilfredshet, tror jeg, fordi det krever så lite av lytterne.

Det begynte trolig med "Trafikk og musikk" – og har siden spredt seg til de fleste medier; all informasjon splittes opp i korte "snutter", gjerne avbrutt av f.eks. musikk, illustrasjoner eller annet lettere stoff. Avisenes forsider viser det: mange overskrifter med korte "smakebiter", PC-enes hjemmesider briljerer i det, for ikke å snakke om sms-språket, som bringer oss tilbake til telegraftiden. Vi er blitt så innstilt på å oppfatte bare korte brokker av informasjon at konsentrasjonen forsvinner etter noen minutter.

Selvfølgelig gir dette seg også utslag i våre mange imponerende lærebøker, som er "spritet opp" med stoff, flotte illustrasjoner og morsomme eksempler til å miste pusten av, så bare sjelden behøver man å lese sammenhengende sider med tekst.

Og det er det som får meg til å undres litt: Er det bare av det gode at informasjon presenteres så morsomt og pedagogisk? Jeg merker tydelig i timene at elevenes konsentrasjonsevne svekkes etter kort tid, og jeg tror ikke bare det skyldes min person. De er simpelthen ikke vant med å måtte lytte til samme emne over tid. De takler kanskje ikke helt en som snakker uten å bruke verken PowerPoint eller PC en hel time?

Er jeg så en gammel lærer som drømmer seg tilbake til de tider vi bare hadde de best teoretisk begavede elevene foran oss? Ja visst er jeg det, men hva om det sitter noen elever der nede som synes det er interessant å høre en sammenhengende framstilling, et utviklet resonnement?

Har jeg ikke hørt om ADHD-diagnoser, konsentrasjonsvansker og spesielle lærestiler som gjør lange utlegninger håpløst utilgjengelig for elevene? Jo da, jeg prøver så godt jeg kan å ta hensyn til

det òg. Men hva om vi har elever fra travle familier som bruker sin tid på å organisere sine aktiviteter effektivt, på å gi hverandre beskjeder og planlegge praktiske løsninger? Hvor mye tid blir det da til lange samtaler? Hva om de synes det er givende å høre på et menneske som tar seg tid til å belyse et emne grundig?

Det jeg mener, er at dette også har noe med innstilling å gjøre, ikke først og fremst til undervisning, men til lesing eller annen informasjon. Vi må ikke miste vår evne til å lese hele artikler, vår innsatsvilje til å lese lengre tekster.

Faren er jo at det blir en stadig mindre gruppe som orker å bevege seg over den terskelen, at gapet mellom dem som mestrer en slik konsentrasjon og dem som er tilfreds med "Nitimen", vokser og vokser.

Jeg håper jeg tar feil.

Ut med lærere og klasserom – inn med elevutviklere

"Lærere og klasserom er avleggs. Nå blir det arbeidsbaser og elevutviklere i stedet. ... Vi er ikke ferdige med å drøfte planen om en ny organisering, men vi tror det som skissen antyder kan være en god veg å gå. Det vil løse flere av de problemene vi i dag sliter med, sier Marit Føre, som er rektor ved skolen" (Nordlys, 10. januar 2002).

Det er mange gode grunner til å bli medlem av Norsk Lektorlag.

Vi organiserer akademikere i mange yrker.

Professor Siri Meyer lar vår store dramatiker gå nye veier

“Ibsen på frifot”

Siri Meyer er professor i kunsthistorie og leder av Ibsen 2006 Bergen. Med boka “Ibsen på frifot” vil hun formidle Ibsen til unge lesere på en ny og utradisjonell måte.

 Svein Magne Sirnes
lektorbladet@norskleksforlag.no

I boka er Henrik Ibsen blitt lei av å være et nasjonalsymbol og hopper ned fra sokkelen og ut i 2006. Han treffer moderne versjoner av de skikkelsene han selv har skapt – og får tekstmeldinger fra gutter og jenter.

Elevtekster

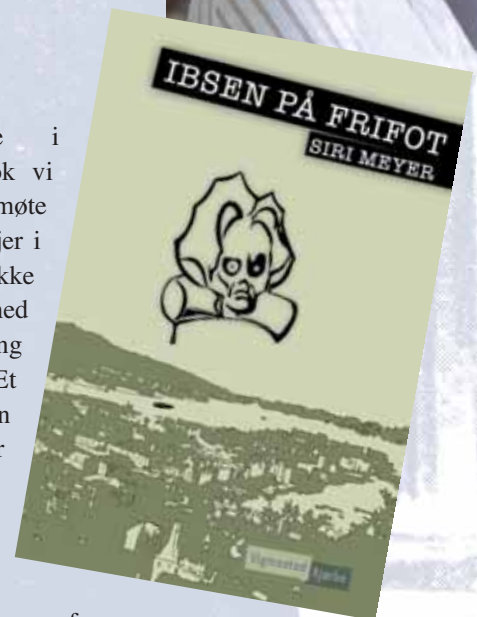
Men hvilket forhold har ungdommer egentlig til Ibsens dramatik? Skoleutgavene av teaterstykkene gav ikke gi Siri Meyer noe svar på det spørsmålet. Hun karakteriserer dem som light-versjoner av forsknings-Ibsen – akademiske termer er riktignok tatt bort, men ellers er presentasjonen stort sett som i vitenskapelige artikler.

Meyer gikk derfor til elever i videregående skole for å få hjelp. Hun holdt lærerne deres unna og bad elevene skrive stiler om hva Ibsens verker forteller dem. Dermed fikk hun et innblikk i unge gutter og jenters referanserammer, men tekstene bekreftet også at det er en vanskelig oppgave å frigjøre seg fra skole-Ibsen.

– Jeg har undervist om Ibsen for

alle tiendeklassene i Haugesund, og da tok vi utgangspunkt i Ibsens møte med Nora, slik det skjer i min bok. Jeg syntes ikke jeg kunne komme med min egen oppfatning eller utlegning av “Et dukkehjem”, med min likestillings-Nora eller kvinnefrigjørings-Nora. Nora har jo for lengst gått inn i deres egne liv! Mange har hatt opp til flere mødre – og forholdene for kvinner er jo helt annerledes i dag enn da Ibsen levde. Diskusjonen kretset i stedet rundt det interessante spørsmålet om det går an å forandre seg – eller om vi sitter fast i gamle rollemønstre, som i Ibsens dukkehjem. Hadde jeg holdt et tradisjonelt foredrag, ville jeg ikke hadde nådd fram til elevene. I utgangspunktet var de jo ikke så veldig interesserte i Ibsen, forteller hun.

– Ibsen er en av våre store klassikere, og mye er blitt gjort for å sette ham inn en historisk og kulturell sammenheng. For at ungdommer skal få et eget forhold til

stykkene hans, må han trekkes inn i samtiden. Han har jo skrevet meget gode stykker, og han har skapt personer og begreper som egner seg som utgangspunkt for refleksjon.

Frustrert

Siri Meyer husker godt sitt eget første ordentlige møte med Ibsen. Som 14-åring så hun “Villanden” på teateret – og ble egentlig ganske sint på den store dramatiker.

– Jeg var idealist og ble skikkelig frustrert fordi jeg følte at Ibsen holdt med kynikeren Relling i stedet for unge Gregers, sier hun

og anbefaler dem som ikke kjenner denne historien eller andre av Ibsens stykker, å starte med nettopp "Villanden". Men selv om Ibsen ikke ellers var så veldig opptatt av ungdom i stykkene sine, synes Meyer det virker som om skikkelsene hans interesserer dagens tenåringer.

– Peer Gynt blir av dagens unge sammenlignet med Harry Potter, og i boka dukker han opp som hjernen bak rollespill på internett. Hedda Gabler er fortsatt tvetydig og gåtefull og kanskje den Ibsen-skikkelsen jeg liker best. Hun måtte tåle mye krutt da stykket først ble oppført, for som kjent syntes kritikerne historien var avskyelig. Det skyldtes nok at Ibsen her beskrev en kvinnetype som man aldri før hadde sett, og som man strengt tatt ikke hadde noe språk for, sier hun.

Narrativ sakprosa

I løpet av Ibsens levetid forandret verden seg på svært mange områder, og når Meyer lar dikteren legge ut på en ny vandring 100 år senere, kjenner den store dramatikerens seg knapt igjen.

– *Er det mulig for dagens unge å identifisere seg med den virkeligheten Ibsen beskriver?*

– Hva som er livskraftig og hva som er passé ved Ibsens diktning er det vel egentlig bare hans nye lesere som kan avgjøre.

– *Noen har kritisert deg for at du blander sjangre i denne boka.*

– Diskusjonen om forskjeller og skillet mellom sakprosa og skjønnlitteratur er ikke ny. Sjangerblandinger og eksperimenter har vært en naturlig, og omdiskutert, del av utviklingen i begge tekstuttrykkene. Et eksempel er Åsne Seierstads "Bokhandleren i Kabul". Narrativ sakprosa er heller ikke noe ukjent fenomen.

Utdrag fra boka

"Ibsen på frifot"

Ibsen blir høflig servert, som alle de faste gjestene på Børsen. Så begynner lommen å pipe: en skarp, gjennomtrengende lyd. Han ser helt ulykkelig ut, så en av damene kommer springende. "Men kjære dem da, det er jo bare mobiltelefonen. En tekstmelding." Mobil-hva-for-noe? At det fantes syngende gjenstander; det visste Ibsen. Under oppveksten hadde han hørt de fineste melodier strømme ut av en lirekasse. Men den lyden han nå hører, er slett ikke pen. Serveringsdamen gir den pipende tingsstenen et par lette trykk, og meldingen kommer frem. Ibsen er fra seg av undring. Mobiler kan ikke bare synge, de har også små tavler med lysende skrift: "Kjære Henrik Ibsen. Det går rykter om at du er på frifot. Jeg liker det du skriver. Særlig Vildanden. Men hvem holder du med av personene i stykket? Jeg gjetter på at det er doktoren. Relling er ikke min favoritt. Jeg tror at det går an å være lykkelig uten å drømme seg bort." Meldingen var uten avsender; det er nesten uhøflig. Men hvordan kunne noen vite hvem han er, og at han har et telefonnummer? Han ryster på det store hodet, så håret faller ned i pannen. Men når Gud hadde vekket ham til nytt liv, så var det vel også meningen at han skulle være moderne utstyrt. Før han får summet seg, tikker en ny melding inn. "Hallo Ibsen. Jeg har lest skuespillet ditt om villanden, som jeg synes er vanskelig å forstå. Det virker som om alle fordømmer Mørkeloftet. Men er ikke Mørkeloftet det eneste stedet hvor vi kan være fri? Her lever alle etter sitt eget hode, det er ingen som tuter oss ørene fulle av hvordan vi skal og bør være." Og like etter følger en ny, som er litt lengre: "Hei Ibsen. Vi har lest Vildanden i klassen. Læreren sa du hadde skrevet stykket for oss. Jeg trodde at det handlet om Donald Duck. En virkelig and, altså. Men jeg skjønner jo at det er feil. Allikevel mener jeg at det er urettferdig når Hedvig dør. Hun er jo den eneste ungdommen i stykket. Selv om de voksne er teite og fulle av gammel skitt,

behøver vel ikke barna skyte seg. Jeg har det ganske vanskelig selv, for faren min har mistet jobben og begynt å drikke. Men jeg tar ikke livet av meg av den grunn. Hvorfor skulle jeg gjøre det?" Fremdeles ingen avsender. Han liker ikke tonen, som er respektløs. Og hvem er nå Donald Duck? Sikkert en eller annen helt ubetydelig and. Og menneskene i Vildanden hadde denne avsenderen ikke forstått, at det finnes samfunn hvor sosial nød griper inn som en tung skjebne i livet. Og så Hedvig, da. Når han tenkte på Hedvig, lillesøsteren, ble han varm om hjertet. De første årene hadde de levd på solsiden. Faren, som kom fra en slekt av stolte sjømenn, drev et handelshus og hadde eget brennevinsbrenneri. Han var dessuten en ivrig jeger. De var rike og fornemme, førte hus med ball, middagsselskaper og musikalske sammenkomster. Utsiktene var de aller lyseste. Men så kom den økonomiske ruinen. Faren kom seg aldri ovenpå igjen, og søkte glemsel i alkohol og tomme drømmer. Ibsen husker det som om det skulle ha vært i går, selv om han bare var 7 år den gangen. Det sosiale fallet merket ham for livet, redselen for å støtes ut. Fornedrelsen og fattigdommen måtte for all del skjules. Han hadde vært utsatt, akkurat som de barna han diktet om. Flere av dem druknet, noen brant inne, andre skjøt seg. En ny SMS melder seg høylytt. "Sitt nå ikke der som en steinstøtte," sier serveringsdamen leende, og griper mobilen uten å spørre om lov. Det er mange slags folk på Børsen, men han her er mer stakarslig enn de fleste. Litt dradd i fjeset er han også. Kommer sikkert utenbys fra. "Kanskje du ikke vet hvordan du skal bruke den?" Det er ikke mange gjester så tidlig på dagen. Med myndighet som en gammel skolefrøken, gir hun seg til å fortelle hvordan en mobiltelefon skal håndteres. Men fingrene hans er for stive og legger seg over flere av tastene samtidig. "Bruk en tannstikke," formaner hun, "disse her er skikkelige tjukke." Det er

riktig redskap. Like etter kommer hun med en stakk også. Den hadde stått der så lenge at hun ikke regnet med at noen ville komme tilbake og hente den. ”Du kan vel trenge noe å støtte deg på,” sier hun med et skjelmisk smil.

En ung mann kommer inn på Børsen og ser seg rundt i lokalet, litt spørrende, som om han er kommet til en fremmed planet. De faste gjestene slår øynene opp, for denne mannen er ingen alminnelig gjest. Velskapt, i rålekker dress og siste mote i tennissko. Det lukter suksess og store penger. Serveringsdamen får raskt noe annet å konsentrere seg om enn gamlingen med mobiltelefonen.

”Ser du etter noen?” spør hun, med sin aller søtteste stemme.

”Både ja og nei. Jeg er ute for å la meg inspirere. Finne materiale til nye identiteter. Som du kanskje vet,” sier han, ”så er det meg som har laget spillet MMORPG, Massively Multiplayer Online Role Playing Game. Det er et rollespill, hvor spillerne må bygge opp handlekraftige virtuelle aktører for å kunne slå ut motstanderen. Den digitale verden er tøff, så jeg er helt avhengig av få nye ideer for å overleve. Det gjelder å fange opp impulser på uvante steder, der hvor ingen andre vil finne på å gå. Og jeg gjetter på at Børs Café er et slikt sted.”

”Ja, velkommen skal du være. Det beste bordet er der borte,” sier serveringsdamen. ”Sønnen min er også helt hekta på dataspill. Han kan sitte opp hele natten og spille. Jeg sier ofte til ham at det ikke kan være sunt å oppholde seg så mye i kunstige verdener. Det er virkeligheten som teller.”

”Tar jeg ikke helt feil, er du litt av en spiller selv,” sier den unge mannen, og ser på henne med et lurt smil. ”Virkeligheten har også sine rollespill. Egentlig gjør verken sønnen din eller jeg noe annet enn det du kan se rundt deg til daglig, nettopp her inne på Børsen. Gjестene skaper sine egne identiteter og forestiller seg helt andre verdener enn den du kaller for virkelighet. Hva er nå denne virkeligheten? Er den ikke oppskrytt? Er ikke virkeligheten bare et ord for inngrodde forestillinger som er blitt så vanlige at ingen gidder å utfordre dem? Det er for lite for en mann som meg. Ja, du har kanskje hørt om meg?

Navnet er Peer Gynt.”

Ibsen spisser ører; kunne det være hans egen Peer? Uansett hvor hardt han prøver, er det umulig å se for seg bondesønnen fra bygde-Norge. Men han får ikke lang tid til å gruble, for tekstmeldingene strømmer inn. ”Hallo Ibsen. Peer Gynt liker jeg veldig godt. Særlig begynnelsen. Der ligner Peer på Harry Potter. Harry er en outsider. En skikkelig nerd. Sånn er det med Peer også, folk plager ham fordi han er fattig og ikke passer inn. Men de er spesielle begge to, fordi de har en annen verden. Harry har Galtvort, skolen for hekseri og trolldom, hvor han slåss mot fæle troll. Det gjør Peer også, i Dovregubbens hall, langt inne i fjellet. Harry flyr over himmelen med sopelime, mens Peer har reinsdyrbukken; han farer over svære fjelltinder og rett ned i vannet. Det er skikkelig kult. Det er fordi de har så mye fantasi at de slår ut alle andre. Men du skulle gitt Peer Gynt en annen slutt, for den liker jeg ikke.”

Ibsen farer opp, lett irritert. Men hva skal han svare? Han forstår ingenting. Skal han forsvare Peer ved å gå i clinch med Harry Potter, som han ikke en gang hadde truffet? Og så Peer, da, som er en kjernekar. Men trolldommen er riktig sett. Folk forteller fremdeles historier om Peer Gynt, reinsdyrskytteren ved Rondane. Sagnet sier at han kunne fått gården, men i stedet valgte reinsdyrjakt, dyregraver og fiske; et liv langt inne i fjellheimen, sammen med underjordiske. Hvor grensen går mellom sannhet og diktning er ikke godt å si. Men det skillet var ikke viktig for andre enn for lærere, hadde han tenkt.

Selv tøyet han grensen så langt han kunne. Det hadde vært som en besettelse, helt siden barndommen. Han ble oppmuntret av danske teatertrupper i Skien, som reiste rundt og optrådte. Snart hadde han sitt eget lille dukketeater. Han fikk dukkene til å bevege seg ved hjelp av snorer: den store dukken Isabella av Spania med kullsorte krøller og krinoline av rosenrødt silketøy. Ridder Fernando med fjærpryd, rød drakt og gullsnorer. En svart neger forsøker å bortføre Isabella. Men da er ridderen der, lynrask, og avverger ulykken. Som småjentene hadde jublet! Han optrådte som trylle-

kunster også. Fikk ur til å forsvinne fra lommene på folk, før de plutselig dukket opp i andres lommer. Ved hjelp av broren Nicolai, som lå skjult i en kasse, drev han det stort som buktaler. Jo, han hadde sannelig fått vist sine evner som trollmann.

Enda en melding pep inn: ”Herr Ibsen. Jeg heter Olav. Og jeg heter Gualberto. For fødelandet mitt er Bolivia og jeg er av indianerslekt, fra Aymara-stammen. I klassen har vi nettopp lest Peer Gynt. Og så lurer jeg på om det er sånn at Peer absolutt må tilbake til Norge for å få en identitet. Henger det å være seg selv og det å være nordmann sammen? Det virker jo nesten sånn. Jeg ble adoptert av de norske foreldrene mine da jeg var baby. Indianerfamilien min har jeg aldri kjent. Men nå får jeg brev fra en som kaller seg moren min i Bolivia. Hun skriver at hun savner meg og gjerne vil at jeg skal komme hjem. Hvis det bare er fødelandet som kan gi deg en identitet, da burde jeg vel gjøre som Peer: reise hjem. Hva tror du?”

Dette var virkelig noe å svare på, tenker Ibsen. Han griper tannstikkeren og prikker inn bokstavene: ”Kjære leser. Takk for brev. Spørsmålet ditt berører meg. Helt siden Peer Gynt kom ut i 1867, har kritikerne skreket opp om at Peer er en typisk norsk karakter. Det er derfor de dyrker meg som en nasjonal helligdom. Det gleder meg at dramaet også kan leses av en indianer fra Bolivia. Et fødeland og et hjemland er ikke det samme. Selv om jeg er norsk født, ble Italia mitt hjemland. Det var først i Roma jeg kunne skrive Peer Gynt. Der følte jeg meg hjemme. Skrivningen forandret meg helt: Jeg klippet vekk skjegget, kjøpte nye klær, skiftet håndskrift og signatur. En ny identitet, som var forskjellig fra det norske. Senere ble det Tyskland. Hele 27 år var jeg borte fra Norge. Jeg vil råde deg til å gjøre det samme: skaff deg ikke bare ett, men flere hjemland. Ærbødigst Henrik Ibsen.”

Ibsen på frifot

Siri Meyer

Vigmostad & Bjørke 2006

92 sider

”Læreren som elsket å undervise”

Professor Kaare Skagen med skolepolitisk kriminalroman

”Læreren som elsket å undervise” er tittelen på en faginfortert kriminalroman som professor Kaare Skagen ved Høgskolen i Oslo har skrevet. Handlingen er lagt til en skole, og aktuelle temaer i dagens norske skoledebatt blir presentert og drøftet på en både kreativ og utradisjonell måte. Spørsmål som gjelder prinsipper for skoleledelse, læringsstiler, veiledning og modellskoler blir behørig belyst på grunnlag av forskning og annen dokumentasjon.

Professor Skagen forteller til Lektorbladet at skildringen av lærerne og skolemiljøene er basert på inntrykk fra norske skoler og samtaler med lærere gjennom mange år. Han synes for øvrig det er meget spennende å prøve ut andre sjangrer enn artikkelen og avhandlingen når så pass innfløkte temaer som skoleutvikling og pedagogikk skal settes under lupen.

– Kanskje kan faginformede romaner tilby både underholdning og kunnskap om norsk skoleutvikling? Aksel Sandemose sa en gang at ”bare mord og

kjærlighet er verd å skrive om”. Jeg vil gjerne føye til at det samme gjelder skolen.

Skagen forteller at han begynte på manuskriptet for to-tre år siden, men at mesteparten ble til i løpet av 2005. Han er ellers vært glad for alle de positive reaksjonene og tilbakemeldingene han har fått etter at boka ble lansert.

– Jeg vet at kolleger på universiteter og høyskoler og lektorer i skolen har lest boka, og de sier de likte den. Faktisk har flere gitt uttrykk for at de ikke kunne legge boka fra seg! Mange med lang fartstid i skolen vil nok kjenne seg igjen i f.eks. kampen om å innføre de nye modellskolene.

Fra boka ”Læreren som elsket å undervise”

Per Sunndal var i midten av femtiårene, og underviste i samfunnsfag og språk. Da han var ferdig med studiene, og så seg rundt etter en passende jobb, var det bare ledige lærerstillinger. Så søkte han på Pedagogisk Seminar, der han tilbrakte et forundret halvår. Mer og mer overrasket satt han på forelesninger i metodikk som dreide seg om u-landsarbeid og politiske kampspørsmål. Og alt handlet om ungdomsskolen. Per var timelærer på en videregående skole der han underviste i norsk historie og verdenshistorie. Lite i fagmetodikken handlet om det.

På Pedagogisk Seminar merket han en generelt kritisk holdning til alt som hadde med skole å gjøre. Lærerne hans der var særlig kritiske til videregående skole, som ble regnet som en tilbakestående del av skoleverket. Den progressive delen var særlig barne- og ungdomsskolen, der det var mye prosjektarbeid, fagintegrering og elevdemokrati. I pedagogikken ble det snakket om betydningen av å fostre ”eleven som hel person”, som det het. Per Sunndal klarte aldri helt å fange dette begrepet, men forsto at undervisning i fag bare var noe snevert. Skolen måtte favne breiere og videre og sette eleven i sentrum, ikke faget.

Da Per var ferdig med Pedagogisk Seminar og fikk stilling ved Marihaugen videregående skole, der han var kjent, forsto han fort at han måtte glemme Pedagogisk Seminar. Nå fikk han ansvar for virkelige elever som skulle lære og prestere. De forlangte klare svar og opplegg som kunne gi dem eksamener. Eksamen var porten til utdanning og et rikt liv, det skjønte elevene, og de gav katten i prosjektarbeid og det hele menneske. Pers viktigste ressurs var fagkunnskapene som han videreutviklet og formidlet til elevene. Raskt skjønte han at faget måtte fungere i klasserommet, og at han måtte velge ut stoff, strukturere og levendegjøre det. Takknemlige elever gav ham positiv tilbakemelding, og han skjønte at det var lærer han skulle være. Samtaler med kolleger og enkelte observasjoner av andres undervisning gav ham gode korreksjoner.

Læreren som elsket å undervise
Kaare Skagen
Fagbokforlaget 2006
133 sider

“Lærer Lingaas vender tilbake”

Lsitt forrige liv var Espen Holm (f. 1953) forretningsmann og direktør i et mellomstort konsulentfirma. Nå er han historieforteller og forfatter på heltid og hjelper bedrifter, skoler og enkeltpersoner med å utvikle og fortelle sine historier. Som en slags motkultur til vår tids tro på teknologi blåser han liv i den gamle fortellertradisjonen.

Allerede som fireåring rømte han fra barnehagen gjennom et hull i gjerdet. Siden den gang har han vært på søken – etter de underliggende krefter som styrer verden.

– Når det du gjør, ikke virker, nytter det ikke å gjøre mer av det samme. Du må gjøre noe annet! Hvis du ikke blir hørt, hjelper det neppe å rope høyere. Fortell heller historier, sier han.

I boka “Lærer Lingaas vender tilbake” stifter vi bekjentskap med en lærer som har opplevd nederlag både i yrket sitt og privat. Etter noen år som lærer i Sierra Leone flytter han tilbake til hjembyen for å søke på et vikariat på stedets ungdomsskole. Han blir ansatt og bestemmer seg for å gjøre sitt ytterste for å være en god lærer, en lærer som vil bli husket av elevene. Han vil prøve å vekke deres interesse og lærelyst gjennom historiefortelling, men får ikke bare entusiastisk respons fra kollegene.

Boka er en historie om forandring og hva det vil si å være pedagog. Den ble påbegynt som en lærebok i personlig fortellerkunst, men endte opp som en roman.

Arve lever lenge som en skygge av seg selv. Han vil fylle tomrommet i livet:

Espen Holm

Hvert hjem trenger en katt, et ildsted og en kvinne, sier han. Hans kollega Gøril Rosenblad strever med seg selv, andre lærere og skolens inspektør. Begge har en drøm, men både Arve og Gøril er nær ved å gi opp. For når halvparten av elevene er umotiverte og du kan lære med IKT, hva skal vi da med lærere? Samtidig ser de muligheter. For aldri før har behovet for gode lærere vært større. Data gir ikke mening. Informasjon er langt fra visdom. Noen må skape forståelse og sammenheng i de unges liv. De to legger ut på en reise og vil gjøre noe, både med profesjonen og livene sine. Men det er ikke så lett ...

Boka er skrevet for lærere som vil for-

telle historier og bli bedre pedagoger, uansett hva de underviser i. Budskapet er at historiefortelling kan gi økt motivasjon, både hos elever og lærere.

Lærer Lingaas vender tilbake

Espen Holm
Elixir Publishing 2006
240 sider

NLL ansetter juridisk rådgiver

Norsk Lektorlag har ansatt Nina Sandborg som ny juridisk rådgiver. Sandborg, som tiltrådte 18. september, er cand. jur. og har bred erfaring fra stillinger i offentlig sektor.

– Jeg har også hatt tillitsverv i Norges Juristforbund og ble leder for Trygdeetatens Juristforening (TJ) da den ble etablert i 2002. I tillegg har jeg vært medlem av hovedstyret i Norges Juristforbund i fire år. Som tillitsvalgt på flere nivåer har jeg hatt et bredt spekter av oppgaver og erfart mye som jeg tror vil være av stor betydning for mitt arbeid i NLL, som medbestemmelse, lønnsforhandlinger, omstilling og omorganisering, opplæring av tillitsvalgte, strategisk planarbeid, merkevarebygging, IA-avtalen og personalsaker, forteller hun i en samtale med Lektorbladet.

Nina Sandborg startet sin yrkeskarriere i Justisdepartementet og gikk så over til Rikstrygdeverket, der hennes oppgaver var klage- og ankesaksbehandling på det trygderettslige området. Senere jobbet hun noen år i fagkontoret for sykepenger og fødselspenger med lovarbeid, opplæring, EØS-saker, samt utvikling av rundskriv, brosjyrer og blanketter. Etter noen år begynte hun i en stilling på generelt kontor, som bl.a. har ansvar for forvaltningsloven, offentlighetsloven, personopplysningsloven og erstatningsrett. De siste månedene har hun vært tilknyttet en enhet som tar seg av arbeidsrettslige spørsmål.

– *Hva fikk deg til å søke på en stilling i en fagforening?*

– Jeg er opptatt av arbeidstakers arbeidssituasjon og rettigheter. I tillegg synes jeg at interessearbeid for profesjoner er en viktig oppga-

ve i norsk arbeidsliv. La meg også nevne at jeg opplever Norsk Lektorlag som en akademikerorganisasjon med et stort vekstpotensial. Det er lett å identifisere seg med og være enig i NLLs mål om å arbeide for bedre kvalitet i

skolen. Jeg håper og tror min kompetanse og bakgrunn vil komme vel med i den videre utvikling av organisasjonen, tilbud til medlemmene samt oppfølging av tillitsvalgte.

Nina Sandborg vil blant annet yte juridisk bistand til medlemmene, og hun vil ta seg av skolering av tillitsvalgte. I tillegg vil hun representere NLL i Akademikernes forhandlingsutvalg, drive med informasjonsarbeid og være rådgiver for generalsekretæren.

– Jeg har gledet meg til å begynne og er allerede i full sving! Jeg ser fram til å ha mye kontakt med medlemmer og tillitsvalgte og håper disse vil oppleve at jeg har noe å bidra med.

Kurs i Tyskland i regi av Deutsche Auslandsgesellschaft

Deutsche Auslandsgesellschaft utlyser en rekke kurs for kalenderåret 2007. Medlemmer av Norsk Lektorlag kan søke gjennom NLL. Nærmere opplysninger finnes på våre nettsider: www.norsklektorlag.no eller fås ved henvendelse til lektorbladet@norsklektorlag.no Også søknadsskjema fås ved henvendelse til Lektorbladet. Merk at søknadsfristen for alle kurs i 2007 er 15. november 2006.

norsk lektorlag

Sekretariat:
Norsk Lektorlag, Keyzers gate 5
0165 Oslo
Telefon: 23327994
Telefaks: 23327990
Nettsider: www.norsklektorlag.no
E-post: sekretariatet@norsklektorlag.no

Generalsekretær:
Otto Kristiansen
Tlf. 23327994 (a)
48171611 (m)
E-post:
otto.kristiansen@norsklektorlag.no

Administrasjonssekretær:
Hildegunn
Kreppene
Tlf. 23327994
E-post: sekretariatet@norsklektorlag.no

Regnskapsansvarlig:
Tove
Johannessen
Tlf. 23327994
E-post: sekretariatet@norsklektorlag.no

Sentralstyret

1. nestleder:
Helge Bugge, Skien
Tlf. 35905850 (a), 35545630 (p), 98439426 (m)
E-post: buggeriksen@hotmail.com

Solveig Ryeng, Kvaløysletta, Troms
Tlf. 77 60 54 00 (a), 77 69 53 44 (p)
E-post: solveigryeng@c2i.net

Just Almås, Lillehammer
Tlf. 61224214 (a), 61257261 (p), 99381118 (m)
E-post: justalmas@hotmail.com

Jon Hybert Sand, Oslo
Tlf. 23381510 (a), 66807078 (p), 45428594 (m)
E-post: jon.sand@nordstrand.vgs.no

Leder:
Gro Elisabeth Paulsen, Gjøvik
Tlf. 23327994 (a), 91327691 (m)
E-post:
gro.elisabeth.paulsen@norsklektorlag.no

2. nestleder:
Sigrid Skogan, Steinkjer
Tlf. 74121700 (a), 74161431 (p),
92810979 (m)
E-post: Sigrid.Skogan@c2i.net

Else Wigen Berner, Stavanger
Tlf. 51842200 (a), 51581473 (p),
90940113 (m)
E-post: eberner@c2i.net

Geir Haagensen, Steinkjer
Tlf. 74160170 (a), 41200323 (m)
E-post:
geir.hagensen@steinkjer.kommune.no

Svein Einar Bolstad, Bergen
Tlf. 56310200 (a), 55266439 (p),
90041170 (m)
E-post: bolstad@lektor.no

Fylkeslagene:

Akershus Lektorlag	Leder Sigrun Aaneby	Ås vgs.	64 97 57 00	sigrun.aaneby@aa.vgs.no
Aust-Agder Lektorlag	Leder Gabriel F. Knudsen	Møglestu vgs.	32 26 83 51	vivere@start.no
Buskerud Lektorlag	Leder Kari Handeland	Ringerike vgs.	32 12 79 28	kari.handeland@skole.bfk.no
Finnmark Lektorlag	Leder Roald Johansen	Vadsø vgs.	78 95 38 95	roald.johansen@ffk.vgs.no
Hedmark Lektorlag	Leder Ole Peder Kjeldstadli	Ener ungdom. skole	62 53 09 67	ol-p-kj@online.no
Hordaland Lektorlag	Leder Svein Einar Bolstad	Sotra vgs.	55 26 64 39	bolstad@lektor.no
Møre og Romsdal Lektorlag	Einar Johannessen	Romsdal vgs.	71 24 33 00	Einar.Johannessen@mrfylke.no
Nord-Trøndelag Lektorlag	Leder Bjørn Frosthammer	Olav Duun vgs.	74 27 37 99	bjoern@frosthammer.net
Nordland Lektorlag	Leder Hege Haugmo	Bodø vgs.	75 65 16 00	hege.haugmo@nfk.no
Oppland Lektorlag	Leder Just Almås	Gausdal vgs.	61 25 72 61	justalmas@hotmail.com
Oslo Lektorlag	Leder Jon Hybert Sand	Nordstrand vgs.	66 80 70 78	jonsand20@hotmail.com
Rogaland Lektorlag	Leder Else Wigen Berner	Bergeland vgs.	51 58 14 73	eberner@c2i.net
Sogn og Fjordane Lektorlag	Leder Aud Sissel Hestenes	Hafstad vgs.	57 72 13 00	aud.sissel.hestenes@sfj.no
Sør-Trøndelag Lektorlag	Leder Ann Jorid Grønli	Tiller vgs.	73 93 35 01	ann-jorid.gronli@medisin.ntnu.no
Telemark Lektorlag	Leder Anne Stuvøy	Klosterskogen vgs.	35 50 69 00	astuvoy@online.no
Troms Lektorlag	Leder Geir-Åge Svenning	Kvaløya vgs.	77 60 54 00	begesv@online.no
Vest-Agder Lektorlag	Leder Sten Aunevik	Tangen vgs.	38 03 04 18	StAu1@isyd.no
Vestfold Lektorlag	Leder Henning Wold	Greveskogen vgs.	33 36 80 11	henni-w@online.no
Østfold Lektorlag	Leder Hroar Gravning	St. Olav vgs.	69 34 69 39	hr_gravn@stolav.vgs.no

Operasjonell kompetanse

I spørsmålet om fagleg realisering har gjerne lektorutdanninga av filologar og realistar blitt framstilt som eit idealmønster. Det er likevel neppe grunnlag for å seie at denne utdanninga har hatt nokon suksess [...]. Det som her manglar er truleg i første rekke operasjonell kompetanse – kunnskapar som har ein funksjonell verdi.

Lektorane har sankt ein god del boklege innsikter, formalkunnskapar, som ofte ligg på eit omfattande nivå. Hovudfagskandidatar i norsk har til dømes eit fagleg innsiktsgrunnlag å bygge på, men meistrar kanskje ver-

ken det skrivne eller de talte ordet på ein slik måte at det verkar funksjonelt i møtet med elevane.

Hovudfagsstudenten i fysikk veit mykje om fysikk, men konfrontert med røynelege fysiske problemstillingar vil som oftast mangelen på realkunnskapar kome til syne. Mekanikaren har ofte større appell i møtet med kunnskapsbehova til elevane.

Befring, Edvard: Læring og skole. Vilkår for eit verdig liv. Samlaget, Oslo 1997 (side 306)

**Det er mange gode grunnar til å bli medlem av Norsk Lektorlag.
Vi organiserer akademikarar i mange yrke.**